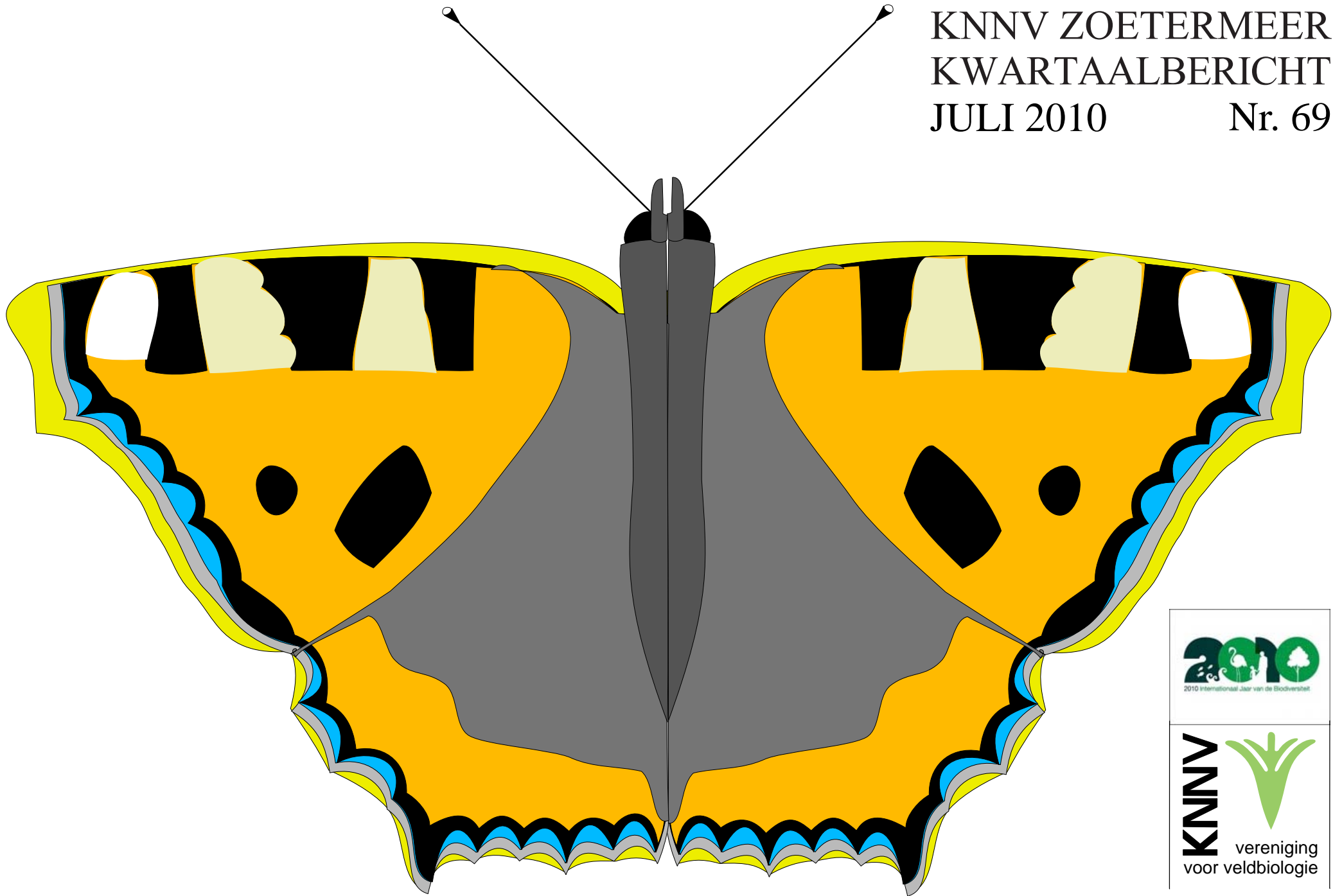

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 2010 Nr. 69

KNNV ZOETERMEER

zoetermeer@knnv.nl
www.knnv.nl/zoetermeer

KWARTAALBERICHT Nr.69

Juli 2010

INHOUD

1 VAN DE REDACTIE	4
2 VOORSTEL NIEUWE VOORZITTER	4
3 AANKONDIGING.....	5
4 VERTEGENWOORDIGENDE VERGADERING VAN DE KNNV	5
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	6
5 LANDELIJKE CONCLUSIES VAN HET KOOL-/RAAPZAAD ONDERZOEK 2009	6
6 START PLANTENSEIZOEN 2010 IN MEERZICHT	6
7 PLANTEN ZOEKEN MET HANDSCHOENEN AAN.....	7
8 DE WILDE FLORA VAN HET VAN TUIJLLSPORTPARK	8
9 INVENTARISEREN AAN DE WESTKANT VAN DE ZOETERMEERSE PLAS.....	10
10 LENTEVREUGD	11
11 DE OEVERS VAN DE FLORAPLAS	12
12 OPMERKELIJKE PLANTENVONDSTEN VAN HET TWEEDE KWARTAAL	13
GEZIEN IN ZOETERMEER.....	16
13 UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	16
14 VAN HET WEBLOG VAN ARNO VAN BERGE HENEGOUWEN	18
15 RUGSTREEPPAD TERUG IN ZOETERMEER	20
16 OEVERZWALUWEN NEMEN KUNSTWAL IN GEBRUIK.....	21
17 BASTAARDSATIJNVLINDER IN ZOETERMEER.....	21
BUITEN DE VERENIGING.....	22
18 WEER (EN) VISSTERFTE.....	22
19 RONDLEIDING DOOR GER LONDO IN DE LONDOTUIN	24
20 “ZOETERMEER, EEN STAD VOL LEVEN” SYMBOLISCH GESCHIKT.....	25
21 DAG VAN HET PARK, DE KUNST VAN HET BELEVEN	26

22	GEMEENTELIJK VELDGIDS BESCHERMDE EN BEDREIGDE FLORA EN FAUNA	27
23	BIODIVERSITEITSLEZING MARTIN MELCHERS	27
24	BOEKBESPREKING KRUIPENDE HUISJES	28
25	EGELWEEKEND 2010 IN DERDE WEEKEND SEPTEMBER	29
26	NOORDNATUURNIEUWS, ZOMER 2010	30
27	NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	31
28	NAMEN	34
29	IK WIL OOK LID WORDEN	34
30	INDEX	34

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.

Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie:

Joke de Ridder tel. 079-3616973

Aankondiging 1

Vanwege het "Jaar van de Biodiversiteit" organiseert de gemeente Zoetermeer tijdens de Nationale Nachtvliedernacht op 9 juli, i.s.m. de KNNV-afd. Zoetermeer een avondje nachtvlieders kijken.

Jeroen Voogd, nachtvliedersdeskundige en voormalig bestuurslid van de KNNV afd. Zoetermeer zal een korte toelichting geven en voorzien van lamp en laken proberen een aantal interessante voorbeelden van deze fascinerende diergroep te laten zien. Dit alles vindt plaats bij 't Westpunt in het Westerpark tegenover de natuurtuin.

Verzamelen bij de ingang van het park aan de Turfberg, om 22.30 uur. Daar zal iemand aanwezig zijn die u begeleidt naar het 't Westpunt. (geschatte eindtijd 24.00 uur) Omdat het weer hiervoor de alles bepalende factor is zal pas op het laatste moment blijken of deze activiteit doorgang vindt. Om er zeker van te zijn dat u niet voor niets komt, kunt u bij twijfel vrijdag 9 juli overdag 079 – 3469839 en 's avonds 06 – 41648021 (Hendrik Baas) bellen.

Aankondiging 2

Vanwege het "Jaar van de Biodiversiteit" presenteert de gemeente Zoetermeer tijdens de "Nacht van de Vleermuis" op zaterdag 28 augustus a.s., in samenwerking met onderzoekers van bSR (bureau Stadsnatuur Rotterdam) de resultaten van 4 jaar vleermuisenonderzoek in Zoetermeer.

Wij roepen dan ook alle in vleermuisen geïnteresseerde Zoetermeeders op om op deze avond aanwezig te zijn. Dit omdat we willen proberen als lokaal actieve natuurverenigingen de kennis van vleermuisen zo actueel mogelijk te houden.(zie ook de eerdere oproepen van Henk Lubberding in dit blad)

Ook zullen er deze avond vleermuisenexcursies worden gehouden. Schrijf de datum alvast in uw agenda.

Gegevens over de locatie en het tijdstip van aanvang volgen via de bekende kanalen.

1 VAN DE REDACTIE

Groen en natuur zijn onverminderd populair bij stadsmensen. Ze kunnen er letterlijk niet genoeg van krijgen en hebben! Uit de resultaten van de meest recente gemeentelijke omnibusenquête blijkt dat weer eens overduidelijk. Ruim 88% van de inwoners zegt stedelijke natuur in de buurt, omschreven als de spontaan in de stad levende planten en dieren te ervaren en waarderen. En een niet onaanzienlijk deel van de Zoetermeeders wil ook nog eens zelf de handen uit de mouwen steken om die natuur meer armslag te geven. Een mooier vertrekpunt voor een stevig gemeentelijk biodiversiteitsbeleid in 2010, het Jaar van de Biodiversiteit, is nauwelijks denkbaar.

Maar zo simpel is het helaas allemaal niet. Als je door een nieuwe Zoetermeerse wijk loopt en je ziet al die net aangelegde, versteende tuinen dan krijg je niet de indruk dat de bewoners massaal in de startblokken staan om hun eigen woonbiotoop natuurvriendelijk in te richten. Waardering hebben voor natuur in je buurt is blijikbaar toch wat anders dan je eigen tuin omtoveren tot een natuurparadijsje. Toch bieden alle privé-tuinen bij elkaar opgeteld qua oppervlak een gigantische potentie voor de zo gewaardeerde diversiteit aan spontaan levende plant- en diersoorten.

Ook uit het stemgedrag van de Zoetermeeders bij de twee laatste verkiezingen blijkt die interesse voor groen en natuur (al dan niet in de stad) niet echt. Zowel de grootse als de meest gegroeide partij bij de afgelopen tweede kamer verkiezingen blijken groen en natuur zelfs helemaal geen prioriteit te geven! Bij de ouderwetse tegenstelling economie - ecologie kiezen juist deze partijen eenzijdig voor economische groei. Dit terwijl je zou denken dat inmiddels iedereen nu wel weet dat deze tegenstelling op een misverstand berust. Landelijk onderzoek toont keer op keer aan dat mensen graag wonen en werken in een groene, natuurrijke stad. Ze kunnen zich er beter mee identificeren en voelen zich er sneller thuis waardoor ze minder geneigd zijn om te verhuizen. Dit gedrag draagt bij aan een duurzame stedelijke samenleving en dat is volgens de kenners weer goed voor de economie. Merkwaardig is dat groen en natuur nog steeds meer met links dan met rechts geassocieerd worden (Groen Rechts bestaat niet eens) voor zover die oude begrippen tenminste nog betekenis hebben.

Dit alles relateert de vaak gemeten liefde van stedelingen voor groen en natuur behoorlijk. In elk geval blijkt deze voorkeur lang niet altijd uit het (stem)gedrag en/of uit de inrichting van het eigen woonbiotoop. De vraag is hoe de Zoetermeerse KNNV'ers hun stadsgenoten kunnen overtuigen van het feit dat het groen inrichten van de eigen tuin bijdraagt aan de zo gewaardeerde natuurrijke stad die ook nog eens alle huizen in waarde doet stijgen. In dit verband zijn twee zaken van belang:

1. de onthulling van een vogelvriendelijke voorbeeldtuin voor luie mensen op het wijktuincomplex in Rokkeveen op 2 september a.s. (aanvang 18.30 uur) en
2. de verkiezing van de meest natuurvriendelijke tuin. Dit jaar organiseert de gemeente deze wedstrijd voor bewoners voor de tweede keer. Alle informatie vindt u op: www.zoetermeer.nl/duurzaamzoetermeer. U kunt uw tuin daarvoor tot 31 juli a.s. aanmelden

2 Voorstel nieuwe voorzitter

Annet de Jong

De KNNV afd Zoetermeer is op 10 maart 1993 opgericht. Alle activiteiten en waarnemingen worden sindsdien beschreven en vastgelegd in het kwartaalblad dat ieder kwartaal gedurende al die 17 jaren trouw op de deurmaten van de leden viel. Na een korte bestuurloze periode trad in januari 2004 een nieuw bestuur aan met aangepaste statuten zodat onze activiteiten gewoon weer onder de naam KNNV voortgezet konden worden.

Na 6 jaar voorzitter geweest te zijn heb ik besloten om naar een opvolger te zoeken en die heb ik gevonden in de persoon van Henk Lubberding. Hieronder stelt Henk zichzelf voor.

Aan de leden wordt de gelegenheid geboden om met tegenkandidaten te komen.

Als er zich voor 1 oktober 2010 bij het bestuur van de KNNV afd. Zoetermeer schriftelijk geen tegenkandidaten hebben gemeld, wordt tijdens de bestuursvergadering in november 2010 medegedeeld dat ik uit het bestuur van de afdeling stap en aftreed als voorzitter. Tegelijkertijd wordt Henk Lubberding aangesteld als nieuwe voorzitter.

3 Aankondiging

Henk Lubberding

Op de eerstvolgende bestuursvergadering zal Annet de Jong mij voordragen als voorzitter van de KNNV Zoetermeer. Annet heeft sinds 2004 met veel inzet de KNNV Zoetermeer weer op de kaart gezet, met als hoogtepunt het tot stand komen van de DVD Zoetermeer, een stad vol leven.

Wie is Henk Lubberding?

Ik ben in 1949 in Zwolle geboren en in 1975 in Groningen als microbioloog afgestudeerd. Pas na mijn afstuderen raakte ik geboeid door de veldbiologie - eerst in vogels, pas veel later in planten - en sinds eind zeventiger jaren ben ik lid van de KNNV. Na omzwervingen via Amsterdam en Nijmegen werk ik sinds 1988 als docent/onderzoeker microbiologie aan het UNESCO-IHE Institute for Water Education in Delft. In 1999 zijn Anneke en ik in Zoetermeer komen wonen om onze hobby, een tuin met Nederlandse planten, in een veel grotere tuin dan in Delft voort te kunnen zetten. Enkele jaren geleden ben ik actief geworden in de KNNV Zoetermeer, waar ik een stel zeer enthousiaste en gedreven mensen ontmoette.

4 Vertegenwoordigende Vergadering van de KNNV

17 april 2010

Lodewijk van Duuren

Aanwezig van de afdeling KNNV-Zoetermeer: Wim de Liefde en Lodewijk van Duuren (verslag)

Vanwege het honderdjarige bestaan van de KNNV afdeling Wageningen vond de vergadering plaats in de Kaasboerderij op het landgoed Hoekelum in Bennekom. Er was gelegenheid om te blijven slapen om de volgende dag (18 april) het Natuurfestival mee te maken.

Het zaaltje van de vergadering was flink gevuld met voornamelijk oudere leden. Naast de gebruikelijke formele vergaderpunten hield Paul Kemmeren van de uitgeverij KNNV een uitgebreide presentatie over het reilen en zeilen van deze uitgeverij. De formele punten bevatten mededelingen, verslag van de vorige vergadering, verslag van het bestuur (inclusief het verslag van diverse afdelingen), verslag van de Stichting Fondsen (je kunt voor een aanzienlijke gift een fonds op je eigen naam krijgen), verkiezing van nieuwe bestuursleden (ook hier een probleem om nieuwe bestuursleden te vinden) en de financiën (geen verhoging van de afdracht). Belangrijke punten waren de nieuwe website en de nieuwe vormgeving van het blad Natura.

De KNNV pluim 2010 is uitgereikt aan de KNNV afd. Regio Delft voor het project "Dicht het gat". De vergadering werd nogal strak geleid, vragen uit de zaal werden snel afgekapt, terwijl het bestuur zelf soms lang aan het woord was. Het bleek achteraf dat er een vrij strak tijdschema werd aangehouden, omdat er na de vergadering een uitreiking van een lintje plaatsvond (ik heb dat niet meer meegemaakt omdat ik na het officiële gedeelte weggegaan ben).

Er waren in dezelfde zaal diverse kraampjes in gericht met uitgaven van de KNNV en tweedehands boeken. Daar was echter weinig belangstelling voor in de lunchpauze omdat vrijwel iedereen naar excursie of lunch was. Terwijl de ene groep lunchte kreeg de andere groep een rondleiding over het terrein.

Het was de bedoeling dat de voorzitter aandacht zou besteden aan de Zoetermeerse natuurfilm. Hoewel het in het draaiboek was opgenomen heeft hij dat verzuimd. Ook het vertonen van de film in de pauze kon helaas geen doorgang vinden vanwege allerlei technische problemen.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

5 Landelijke conclusies van het Kool-/raapzaad onderzoek 2009

Johan Vos

Onlangs kregen we van Sheila Luyten nog eens de conclusies die het project "Fietsen voor Koolzaad" heeft opgeleverd toegestuurd.

Tilly Kester

Fig. 1 Sheila Luyten

Voor iedereen die deze gemist heeft heb ik hieronder de belangrijkste bevindingen nog eens genoteerd:

1. Raapzaad komt veel voor in de lage delen van ons land, de populaties zijn groot (> 100 planten per uitgestrekte groeiplaats) en veelal aanwezig in berm en langs slootkanten. Koolzaad is in heel Nederland niet algemeen en de populaties zijn klein (< 25 planten per compacte groeiplaats). 74% van alle waarnemingen van het project uit 2009 was raapzaad en dus 26% koolzaad.
2. Ondanks de koolzaad/raapzaad-herkenningskaart bleek het nog altijd lastig om tot een keuze te komen. Dit komt gedeeltelijk omdat waar beide soorten voorkomen ook kruisingen kunnen ontstaan. Deze kruisingen kunnen echter tegenwoordig, aan de hand van DNA-metingen in de bladkernen gemakkelijk opgespoord worden.

Dit veldseizoen richt het onderzoek zich op die kruisingen. Het idee is dat plekken waar koolzaadackers omringd worden door berm met populaties raapzaad daarvoor optimale onderzoekslocaties zijn.

Persoonlijk ken ik geen koolzaadackers in de directe omgeving van Zoetermeer. Wie die situaties wel kent, elders in Nederland is natuurlijk ook goed, wordt verzocht die (liefst met GPS-indicatie) door te geven aan Sheila: s.h.luyten@biology.leidenuniv.nl.

6 Start plantenseizoen 2010 in Meerzicht

Tilly Kester en Johan Vos

Na een lange, sneeuwrijke winter ging op 8 april om 19.30 uur voor Stadsboerderij "het Buitenbeest" het nieuwe plantenseizoen van start. Zoals gebruikelijk is de opkomst op zo'n eerste avond altijd goed. Ook deze avond vormde daarop geen uitzondering. We besloten de negen personen in twee groepen te verdelen die beide een andere kant voor hun rekening namen.

Tijdens de voorbereiding van het seizoen op 11 maart jl. bij Joke thuis kwam Meerzicht-oost (hok 30.57.33) als een van de gebieden uit de bus die qua gegevens voor actualisatie in aanmerking komt. Uit onze database bleek dat hier in 2001 ruim 300 soorten zijn waargenomen.

De groep van Til bestond uit: Fred J, Joke, Marja en Wim. Wim hield de lijst bij met alle soorten die in het verleden waargenomen zijn en Til de streeplijst. De groep van Johan bestond verder uit Anke, Fred R en Wouter.

Hoewel het inmiddels al bijna half april was waren er nog opvallend weinig bloeiende planten te zien. Het kwam er dus op aan dat ook de planten in vegetatieve staat herkend werden.

Dit resulteerde in de groep van Til in een plastic zak met soorten die niet gelijk op naam gebracht konden worden. Maar ook de andere groep had daar moeite mee. Zo bleken raadselachtige rozetten met veerdelige bladen na veel discussie toch gewoon van het herderstasje afkomstig te zijn. Verder natuurlijk de bekende voorjaarsbloeiers als klein en groot hoefblad, draadereprijs, witte dovenetel, kleine veldkers en witte winterpostelein.

Langs de Voorwegwetering fluitenkruid, gewone dotterbloem, pinksterbloem, gele lis, liesgras en watermunt. Ook was het blad van de gewone engelwortel al vrijwel overal zichtbaar. In de berm tussen de Voorweg en de flats o.a. gewoon barbarakruid en jacobskruid. In de beplanting rondom de flats soorten als stinkende gouwe, robertskruid, zilverschoon en paarse dovenetel. Langs de muren van de flats stond een heel rijtje vroegeling. Het groen rondom twee flats zag er verrassend veelbelovend uit. Een reden om, later in het seizoen nog eens uitgebreider te gaan kijken.

Zo rond 20.00 uur kwamen de beide groepen elkaar toevallig tegen. Vraag uit de groep van Johan: "hebben jullie ook zoveel maartse viooltjes gezien?". Nee dus, maar op de plek waar deze vraag werd gesteld stonden we er bij wijze van spreken midden in. Tijd voor een foto dus.

Fig. 2 Maarts viooltje

Fig. 3 Gewone dotterbloem

Na het bekijken van het verzameld materiaal en het tellen van de soorten, zat deze eerste avond er weer op. Beide groepen hadden evenveel soorten aangestreept. Totaal heeft deze avond 66 soorten opgeleverd.

7 Planten zoeken met handschoenen aan

Fred Reeder

Ja, dat viel niet mee deze tweede avond (het was 22 april) van het seizoen 2010. Enthousiast als altijd kwamen we bij elkaar bij de wijktuin aan de Zegwaardseweg. Even verderop op het bedrijventerrein Zoeterhage werden de fietsen en de auto van Bob geparkeerd. Redelijke temperatuur met een laagstaand zonnetje. Heerlijk zou je zeggen maar na zo'n uur werden er steeds meer kragen opgezet en verschenen er hier en daar handschoenen. Kortom de avond eindigde domweg gewoon koud.

Het zoeken van de planten concentreerde zich hoofdzakelijk rondom het betonnen overblijfsel van de afgebrande accuhandel die hier heeft gestaan. Door het kappen van vele bomen heeft de gemeente hier, tot ontsteltenis van Marja, aardig huisgehouden. Hele stukken van de bermten waren net omgeploegd. De overigen van de groep, Johan, Fred, Tilly en Wim, Anke en Bob kenden dit gebied nog niet zo goed en we verwachtten er op het eerste gezicht niet zo veel van. Door de kou van de afgelopen twee weken was de natuur nog niet erg veel verder dan twee weken geleden en veel planten moesten worden gedetermineerd aan de hand van de rozetten. Toch kwamen we nog tot een score van zo'n 60 soorten waaronder veel vroege voorjaarsbloeier zoals vroegeling, hoenderbeet paarse dovenetel en zandraket.

Zoals ieder voorjaar kwam de discussie weer op gang over de verschillen tussen draad- en grote ereprijs. De eerste vrijwel altijd zonder vruchten, wortelend op de knopen en zich daardoor vegetatief vermeerderend, o.a. met behulp van de maaimachine ("gazonpest"). De tweede als éénjarige soort met zijn karakteristieke ingesneden vruchten, inclusief de bijpassende zweepvormige stijl. Hier is met de loep dus wel uit te komen. Conclusie: beide soorten konden worden aangestreept!

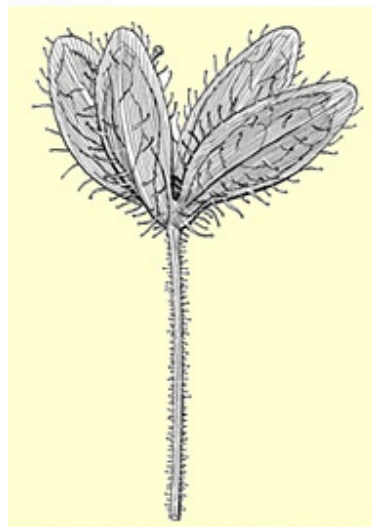
ETI • HIFN

E. Hallier, 1884 & Heukels' Flora, 1996

Fig. 4 Grote ereprijs

ETI • HIFN

Heukels' Flora, 1996

Fig. 5 Draadereprijs

Een ander jaarlijks terugkerend discussieonderwerp in het voorjaar was er ook nu weer. Is het nu raap- of koolzaad. Door de vorig jaar opgedane kennis en de determinatiekaart die Anke had meegenomen zouden we eruit moeten kunnen komen. Maar helaas. De bovenzijde van de plant voldeed aan de beschrijving van raapzaad, de rozetbladen waren echter geheel kaal, een typisch koolzaadkenmerk. Dit blijft dus een terugkerend probleem vrees ik.

Ondanks de kou was het toch weer een genoeglijk avondje inventariseren. Terwijl ik dit zit te schrijven, een weekje later, staan de planten en bomen volop in bloei. Vorig jaar om deze tijd zeiden Johan en ik tegen elkaar dat we voortaan nog wel wat vroeger zouden kunnen starten. Nu was de conclusie: het is nog aan de vroege kant. Het kan verkeren.

8 De wilde flora van het van Tuijlsportpark

Fred Janssen

Het was mooi weer op zaterdagochtend 8 mei. Niet te heet en niet te koud. Als verzamelplaats hadden we de ingang van zwembad 't Keerpunt gekozen. Om tien uur togen de dames Til en Joke samen met de heren Wouter, Johan en ondergetekende aan het werk. Al snel klonken de namen van allerlei veel voorkomende soorten: bijvoet, akkerdistel, kleeftkruid, paarse dovenetel, hondsdraf, scherpe boterbloem, enz. enz.

Ondanks de veelheid aan wilde planten laten de gevolgen van de lange winter zich goed zien. Planten die allang voluit hadden moeten bloeien, stonden nu nog in de knop. Volgens "deskundigen" zou de flora nu drie weken achterlopen op het bloeischema. De flora van het uitgekozen terrein was voor de meesten van ons onbekend, evenals de soortenrijkdom. Dit viel ons niet tegen. Behalve de algemeen voorkomende soorten troffen we ook het groot heksenkruid aan, alsmede tijm- en draadereprijs. Ook de schijnaardbei was op bepaalde plekken in een wat bos- en houtachtige omgeving goed ontwikkeld.

Aangekomen op een stukje grasland, kort aan de HSL-lijn was de bloeipotentie van veel kruidachtigen haast voelbaar. Het grasland was op het zuiden gericht en stond op punt om in een kleurenpalet te veranderen. Daar troffen we de vingerhelmbloem aan, die in vroegere flora's als voorjaarshelmbloem werd

aangeduid, in verband met haar vroege bloei. De plant heeft een wortelknolletje, dat ongeveer even groot is als een hazelnoot. De knol is niet hol van binnen, zoals de knol van de verwante soort holwortel. Vingerhelmbloem groeit in loofbossen en op beschaduwde grasgrond. Vochtige, voedselrijke, kalkhoudende zandgrond is favoriet. Ook kan ze massaal als stinzenplant voorkomen. De bloemkleur is paars, violet, purper of lila en de bloemen staan in een tros gerangschikt. Kortom een opvallende verschijning. Dit geldt trouwens ook voor de gele morgenster, die we eveneens in het grasland aantreffen en die al behoorlijk zijn best deed om haar bloeipracht aan ons te tonen. Deze kruidachtige plant dankt haar naam aan haar gele, stervormige bloemhoofdje dat 's morgens open gaat en 's middags weer sluit. In Nederland is ze vrij algemeen. De gele morgenster vind je op vele soorten bodem. Ze groeit op plaatsen die enigszins voedselrijk, humeus en een beetje vochtig zijn.

Fig. 6 Deens lepelblad

Fig. 7 Vingerhelmbloem

Aangekomen bij de grote vijver kon worden vastgesteld, dat de ontwikkeling van de waterplanten nogal achterbleef. Ook de soortenrijkdom (diversiteit) veel erg tegen. Wel troffen we een aantal zeggensorten aan, waarvan onduidelijk bleef of we nu te maken hadden met zwarte -, scherpe of moeraszegge. Ondanks de "Heukels" en de "Veldgids Nederlandse Flora" konden we geen zekerheid verkrijgen over welke soort we nu in handen hadden. Besloten werd om dit microscopisch te laten bepalen door een collega specialist bij de werkgever van Wouter (HH van Rijnland). NB: later bleek dat het zwarte zegge was.

In een ultieme poging om deens lepelblad te vinden togen we aan het zoeken aan de berm achter de vangrail van de Oostweg. Na enig zoekwerk werd inderdaad een aantal exemplaren aangetroffen. In Nederland is deens lepelblad algemeen in de duinstreek en vrij algemeen aan de Friese kust en op Wieringen. Als je deens lepelblad in het binnenland aantreft, staat ze voornamelijk in bermen van snelwegen die 's winters regelmatig met zout worden bestrooid. De vindplaats aan de Oostweg is hiermee verklaard. Als toegift troffen we nog een aantal pracht exemplaren van de gewone vogelmelk aan. Daarna vonden we nog de kleine lisdodde, waarvan de naam bestaat uit "lis" en "dodde". Lis heeft betrekking op de vorm van het blad, dat op het blad van een lis lijkt. Dodde betekent "propachtige dikte" en verwijst naar de vorm van de bloeiwijze. Kleine lisdodde heet niet "klein" vanwege de grootte, maar klein slaat in dit geval op smal. Ze heeft smallere bladeren en een smallere bloeistengel in vergelijking met de grote lisdodde. Johan wees op nog een verschil tussen de grote en kleine lisdodde. De bladen van de kleine lisdodde zijn gedraaid.

Al met al was het weer een boeiend en leerzaam ochtendje. Om 13.00 uur ging ieder weer zijns weegs, waarbij Johan aangaf veel belang te hechten om de trein naar Heemstede te halen. De weekendinkopen moesten nog worden gedaan....

9 Inventariseren aan de westkant van de Zoetermeerse plas

Joke de Ridder

20 mei, donderdagavond, de westkant van het Noord AA gebied, de Broekwegkade tussen de Meerpolder en de Zoetermeerse plas. Het was een prachtige avond, praktisch windstil en een heerlijke temperatuur. Er liepen deze avond dan ook heel wat mensen te wandelen langs het fietspad. De fietsen zetten we tegen een boom aan de Broekwegkade, ter hoogte van een vlonderbruggetje, waarachter een gebied ligt dat mij erg aan het prielenbos doet denken. Omdat het nog best koud geweest is voor de tijd van het jaar, is de flora nog echt voorjaarsachtig met veel bloeiend fluitenkruid. We zagen zelfs nog een bloeiende pinksterbloemen en die bloeiden ook al op de allereerste inventarisatieavond van dit jaar. Omdat er veel planten nog niet in bloei staan, levert dat ons nog wel eens moeilijkheden op bij het determineren. Dan hoor je de kreet: we moeten hier nog eens terugkomen!

Wouter vond ons nog net op tijd voordat we het struweel indoken en dus waren we met z'n zessen: Anke, Tilly, Fred R., Johan, Wouter en ikzelf.

We kwamen natuurlijk nogal wat langs de waterkant, om te beginnen de ringsloot langs de Meerpolder, met kleine lisdodde, nog niet in bloei maar met een sierlijke "draai" in het blad. Kleine watereppe, heen, gewone waterbies, en in het water punktroos.

Fig. 8 Gewone waterbies

Fig. 9 Kleine watereppe

We waren niet zo heel fanatiek vanavond, ik heb mijn flora niet uit de tas gehad en ik geloof dat we maar 1 keer een loepje gebruikt hebben. Het was ook zo'n avond om lekker loom een ommetje te maken. Op de achtergrond de trommels van de drakenboot, iets dichterbij de kleine karekiet en vlak om ons heen talrijke muggen. Tilly hield veelvuldig stil om een foto te maken, allemaal om onze site compleet te maken.

Volgens Johan moesten we in deze tijd van het jaar toch wel 100 soorten kunnen vinden op een avond en dus deden we ons best.

Fred dook bijna het moeras in om varens te plukken. We zagen een brede stekelvaren en een mannetjesvaren (de laatste met deelblaadjes met een ronde top). Een hele mooie kleur smeewortel. Verder veel bloeiende meidoorn, veel ganzenpoep en volop grauwe ganzen met jongen, moerasandoorn die zo stinkt en niet te vergeten echte koekoeksbloem.

Nog even goed naar de grassen kijken (we waren pas bij de 80 soorten) en dat leverde o.a. gestreepte witbol, zachte en ijle dravik, rood zwenkgras, rietzwenkgras, duist en grote vossenstaart op. De zeggensoorten waren een probleem omdat er nog geen vruchten gevormd zijn in deze tijd van het jaar.

Een poging van Anke om ze met behulp van de flora te determineren strandde al snel. Wouter nam de zeggen mee en mailde ons de volgende dag de namen: oeverzegge, hoge cyperzegge en valse voszegge. We hadden bijna 100 soorten geteld toen het ging schemeren en we ook al weer bijna bij de fietsen waren.

10 Lentevreugd

Tilly Kester

Tilly Kester

Fig. 10 PWG actief op Lentevreugd

Op 5 juni jl. hebben Anke, Joke, Johan, Wouter en ik een bezoek gebracht aan Lentevreugd. Lentevreugd is een voormalig stuk bollenland ten noorden van Wassenaar. Het grenst aan de duinen en is geschikt gemaakt voor natuurontwikkeling. Wouter leidde ons rond en vertelde dat de plannen voor dit gebied ruim 10 jaar geleden gemaakt zijn. Het Hoogheemraadschap van Rijnland was in verband met de waterhuishouding nauw betrokken bij dit project. Ca 5 jaar geleden zijn de huizen weggehaald.

Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Wouter vertelde dat er ten behoeve van de omvorming geen nulmeting is uitgevoerd en dat, bij zijn weten, de (natuur)ontwikkelingen in het gebied ook nu niet nauwkeurig worden gedocumenteerd.

Op de website van provincie Zuid Holland staat: *“Lentevreugd is een natuurontwikkelingsproject van circa 100 hectare. Het gebied is ingericht in 2 fasen. De eerste fase werd afgerond in 2003. De werkzaamheden voor de tweede fase zijn ook bijna klaar; er zijn onder meer duinbeken en kleine hoogteverschillen aangelegd om het landschap aan te sluiten op het duingebied. Ook zijn maatregelen getroffen om de kwel uit de duinen optimaal te benutten zodat schrale, natte vegetaties gaan ontstaan. Bovendien leent het gebied zich goed voor het ontwikkelen van de voor natuur belangrijke gradiënten: van droog naar nat en van voedselarm naar voedselrijk. Door de ligging vlak achter de duinen is Lentevreugd van groot belang voor trekvogels”*.

Het kwelwater vanuit de duinen loopt via de beekjes (de zogenaamde duinrellen) door het terrein naar de plas. 's Zomers staan de beekjes bijna droog en in de winter staat er volop water. Het was prachtig weer met nauwelijks wind en ook was het er opvallend stil. Het betreft een open grazig groen, licht geaccidentieerd terrein met nauwelijks bomen. Bij het lopen viel vooral de ruimtelijke structuur van de vegetatie op, donkere groene banen (van pitrus) toonden de loop van de beekjes in het landschap. Wat de vlinders betreft noteerde ik: de sint jansvlinder, diverse hooibeestjes en 2 icarusblauwtjes. Bij een plasje hoorden we kwakende (groene) kikkers en allerlei vogelgeluiden. Marja, jammer dat je er niet bij was! Wel zagen we 2 lepelaars. Vochtminnende soorten zoals grote ratelaar en rietorchis stonden in de drooggevalle beekjes. Waar water was, zagen we watermunt, kleine watereppe, rode waterereprijs, beekpunge en slanke waterkers. In het grasland ondermeer schapenzuring, jacobskruiskruid, gewoon biggenkruid, gewone rolklaver en liggende klaver.

Johan, Anke en Joke hebben een vergeet-mij-nietje als ruw vergeet-mij-nietje gedetermineerd, een typische duinsoort. We liepen langs een plek waar meidoorns en sleedoorns stonden. Mij leek het dat het aanplant is, ze zagen er erg toegetakeld uit. Volgens Johan was dat het effect van een (te) hoge begrazingsdruk.

Op een hogere, zeer zandige ligplek (voor het vee) die nauwelijks begroeid was stonden kromhals, klein kaasjeskruid, akkerdistel, kleine brandnetel, reigersbek, schapenzuring, witte winterpostelein, heggenrank en zandzegge. Ook troffen we hier sofiekruid aan, een in Zoetermeer zeldzame plant van verrommelde plekken.

Al verder lopend zagen we ook een aantal “tuinplanten” die de omvorming van het gebied blijkbaar hadden doorstaan. Dat waren knikkend en gewoon vogelmelk, ééndagsbloem, een blauwe lis en verschillende tuinsalieplanten.

Aan het eind van de rondwandeling liepen we langs een kudde van ca. 40 schotse hooglanders inclusief hun kalveren. En omdat het vrij warm was had een aantal dieren verkoeling gezocht in het water. Verderop stonden konikspaarden met veulens onder de bomen in de schaduw.

Al met al was het een mooie excursie die ons een goede indruk gaf van het gebied. We danken Wouter Balster hierbij nog eens voor dit initiatief.

11 De oevers van de Floraplas

Anke de Bruijn

Na een sombere, zeer regenachtige dag hadden zich op donderdag 10 juni om 19.00 uur toch nog zes plantenwerkgroepleden bij de Balijhoeve verzameld. Dat waren: Joke, Tilly, Fred R, Johan, Bob en ik. Na enig overleg werd besloten om naar de Floraplas te fietsen om daar te beginnen met onze inventarisatie.

Fig. 11 Grote ratelaar

Fig. 12 Rietorchis

Aan de oever vonden we o.a. groot hoefblad, grote klis, duizendblad, akker- en speerdistel, bijvoet gestreepte witbol, gewone berenklauw. Alles nat en zeer groot evenals de overvloedig aanwezige naaktslakken. Verder natuurlijk ook de nodige zuringsoorten zoals ridder-, krul-, en veldzuring. Gewone smeerwortel in verschillende kleuren, wolfspoot, heen, watermunt, gele lis, en voor het eerst dit jaar ook de gele waterkers.

Johan nam wat planten mee ter nadere identificatie. De grote pol aan het water bleek pluimzegge te zijn en de zegge met hangende bloeiwijze was inderdaad, hoe kan het ook anders hangende zegge. (Zie ook blz. 13)

Het minuscule rusje was de tengere rus, een van oorsprong Amerikaanse rus die na de duinen inmiddels ook het stedelijk gebied aan het veroveren is.

Dankzij de paraplu van Fred, konden we de rechte rolklaver droog determineren! Een verschil met de gewone rolklaver is, dat de kroonbladen in de knop van de rechte niet rood aangelopen zijn. Verder dankt de rechte rolklaver zijn naam aan de opgaande stengels, die hol zijn.

Daarna dwaalden we wat verder van de oever af en vonden we o.a. groot kaasjeskruid, kleine ooievaarsbek (de laatste kleine lila bloemetjes en dieper ingesneden blad in vergelijking met de zachte ooievaarsbek).

Langs een bospad lopend zei Johan: "Hier zou eigenlijk de brede wespenorchis moeten staan" Tilly keek even goed, en jawel: 3...4...7.....veel!, zelfs ook nog in het donkere bos!

Daar was het niet alleen zo donker vanwege het sombere weer, maar vooral ook omdat het stakenbos er voor zorgde dat er geen licht op de bodem kon doordringen. Het effect: een vrijwel kale bodem bedekt met bruin blad en dode takken en hier en daar varens. Mannetjes- en stekelvarens en gelukkig ook nog DE sierlijke ijzervaren! Een soort die in Nederland nog heel weinig verwilderd voorkomt) Het betreft een uit China geïmporteerde soort.

In het bos vonden we o.a. ook nog een grote pol daslook (aangeplant wellicht), schijnaardbei, en zilverschoon.

Vervolgens stapten we op de fiets naar het eiland in de Floraplas. Daar zagen we verschillende rietorchissen, grote valeriaan en de nodige grassen waaronder glanshaver, ijle dravik, grote vossenstaart, rietzwenkgras en kamgras. Verder veldlathyrus, ringelwikke, smalle wikke en (hoera, hoera!) niet alleen de harige, maar zelfs ook de grote (niet behaarde) ratelaar.

De oogst van deze avond bedroeg 103 verschillende soorten en, niet eens zo erg nat, gingen we daarna weer voldaan huiswaarts.

12 Opmerkelijke plantenvondsten van het tweede kwartaal

Johan Vos

Leuk om weer eens wat bijzondere zeggensorten op onze ontdekkingstochten tegen te komen. Het afgelopen kwartaal waren dat:

1. Zwarte zegge (*Carex nigra*). De derde vondst in Zoetermeer, het gaat om een nieuwe locatie in het van Tuijllsportpark.
2. Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*) is gevonden aan de westelijke oever van de Zoetermeerse plas. Naast de reeds bekende groeiplek in het Prielenbos gaat het om een nieuwe groeiplek.
3. Pluimzegge (*Carex paniculata*) is gevonden aan de natuurvriendelijke oevers van de Floraplas aan de rand van Rokkeveen. Het is de tweede keer dat we deze in Zoetermeer zeldzame zeggensort in Rokkeveen aantreffen.
4. Hangende zegge (*Carex pendula*) was ooit een keer eerder gevonden in Rokkeveen maar het betreft hier een nieuwe groeiplek, aan de natuurvriendelijke oevers van de Floraplas.

Fig. 13 Zwarte zegge

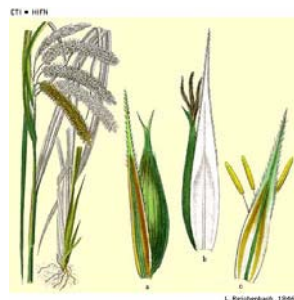

Fig. 14 Hoge cyperzegge

Fig. 15 Pluimzegge

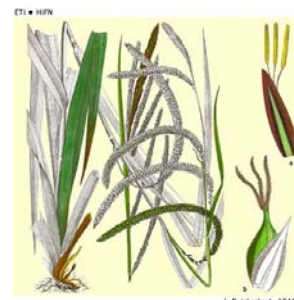

Fig. 16 Hangende zegge

Knikkend nagelkruid (*Geum rivale*) werd gemeld door Jan Smit. Het betreft de eerste groeiplaats van deze landelijk zeldzame soort in Zoetermeer. Het gaat om een locatie in de zuidwesthoek van het Westerpark (30.57.31). In hoeverre deze nieuwe soort het Westerpark op eigen kracht heeft bereikt is niet bekend. Wellicht geeft het toekomstig gedrag van deze nieuwkomer meer duidelijkheid op dit punt.

Jan Smit

Fig. 17 Knikkend nagelkruid

Wild bloemenmengsel kleurt de berm van Noordhove en Oosterheem.

Zoals we reeds eerder meldden was er sinds het eind van de jaren '70 van de vorige eeuw een duidelijk gemeentelijk beleid op het gebied van het uitzaaien van wilde planten in wegbermen. Bij navraag blijkt dat nu veel minder het geval te zijn. Inmiddels is de gemeentelijke inheemse plantenkwekerij opgeheven met als gevolg dat wat er nu uitgezaaid wordt veelal uit een zakje van een kwekerij van elders afkomstig is. Het sortiment blijkt vaak niet soortzuiver te zijn en soms duiken soorten op die hier niet thuishoren en toegevoegd zijn om hun esthetische waarde en/of fraaie kleur. De kreet floravervalsing is hierop dan ook van toepassing.

Uit Noordhove kregen we meldingen van steenanjer (*Dianthus deltooides*) en wilde reseda (*Reseda lutea*). Uit Oosterheem van koekruid (*Vaccaria hispanica*) en een wikketype met zowel bonte als dieppaarse bloemen. Dat doet denken aan bonte wikke maar de bijpassende beharing ontbreekt. Is hier sprake van een standplaatsaanpassing of is hier toch een afwijkend type bonte wikke in het spel?

Annet de Jong

Fig. 18 Steenanjer

Annet de Jong

Fig. 19 wilde reseda (close-up)

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 20 Koekruid

Johan Vos

Fig. 21 Bonte (vogel)wikke

Kromhals (*Anchusa arvensis*) wederom aangetroffen in het centrum.

Op 18 juni jl. ontdekten Joke en ik bij het verzamelen van grassen voor de grassendag een groeiplaats van kromhals. Het betreft het nog steeds braakliggende terrein aan de Bijdorplan waar binnenkort gebouwd zal gaan worden.

Ook sofiekruid (*Descurainia sophia*) werd hier door ons aangetroffen en wel bij de lantaarnpaal waar we onze fietsen hadden gestald. Het gaat om de derde groeiplaats in Zoetermeer van deze vrij onopvallende crucifeer.

Johan Vos

Fig. 22 Kromhals

Johan Vos

Fig. 23 Sofiekruid

GEZIEN IN ZOETERMEER

13 Uit het vogeldagboek van Adri de Groot

woensdag 7 april

Kieviten kijken met heel andere ogen naar bruine kiekendieven dan wij. Het zijn grote maar toch slanke vogels, die echter graag "kiekens" consumeren. Natuurlijke vijanden van kieviten dus. Hoewel er nog geen kievitskuikens zijn, laten de kieviten bij voorbaat weten geen prijs te stellen op hun aanwezigheid. Elke kraai, buizerd, kiek of andere vijand wordt dan ook voluit aangevallen.

Fig. 24 Kievit valt vrouw bruine kiekendief aan, vanmiddag bij het Buytenpark.

Fig. 25 Man zwartkop, vanmorgen in de Balij. Ook de man kiek moest zich verdedigen, maar hij schroefde al snel heel hoog en verdween als een stipje.

dinsdag 13 april

Zwartkoppen zijn vogels die luidruchtig en mooi zingen maar ze zijn meestal slecht te ontwaren in de dichte struiken, soms vang je een glimp op. De stille vrouwtjes, met hun roodbruine kapje, krijg je vrijwel nooit in het vizier. In deze tijd van het jaar zingen de mannen het hoogste lied.

maandag 19 april

Het moet hoog in het luchtruim wel druk zijn met trekkende vogels, want ons land stroomt nu vol met de meeste zomergasten. Een koekoek heette me vanmorgen vroeg zingend welkom in het Buytenpark. Ook twee grasmussen en een braamsluiper, die zijn nog maar kort binnen. Traditionele laatkomers als spotvogel en bosrietzanger zijn onderweg! Kneuen zijn misschien wel de meest ondergewaardeerde vogeltjes. Veel mensen hebben er nooit van gehoord, laat staan waargenomen. Hoewel... vrijwel iedereen zal wel eens kneuen hebben gezien, vaak zonder het zelf te weten want het zijn nogal onopvallende vogels. Ook dat klopt niet helemaal want midden in de zomer is de man kneu prachtig rood. Daarom wordt het "robijntje" wel in volières gehouden, al kwijnt daar de kleur weg.

Deze kleine vinkachtigen moet je met de verrekijker bekijken, dan herken je ze goed. De meeste vogelaars merken de kneutjes op aan hun geluid, als ze kwetterend overvliegen of als de man zijn liedje zit te zingen dat heel aangenaam is om naar te luisteren. Grasmussen en braamsluiers lijken oppervlakkig gezien sterk op elkaar. Ook bij deze soorten is het geluid het belangrijkste kenmerk om ze te determineren. Braamsluiers zijn veel minder talrijk en ook veel minder makkelijk te zien. Grasmussen laten hun simpele riedeltje graag op hoge zangposten horen.

Fig. 26 Man kneu vanmorgen in het Buytenpark. Op afstand nauwelijks te zien, maar van dichtbij is hij prachtig rood gekleurd. Zijn felste kleuren krijgt hij pas in het midden van de zomer; op deze foto is hij nog "flets".

Fig. 27 Een fitis heeft een klein snaveltje, geschikt voor het vangen van vliegjes. Foto gemaakt tijdens een windvlaag in het Buytenpark.

dinsdag 27 april

Maandag, rust in de Zoetermeerse Meerpolder. Ineens duiken er tureluurs op, vijf, nog meer, zeven, ook nog twee grutto's, ze verzamelen zich op een klein stukje weiland. Ze kiften niet onderling, ze deden ook niet opgewonden, ze hadden kennelijk iets gezien waar ze op af kwamen. Er was geen groot alarm, wat dan wel? Ik weet het niet, het was een merkwaardig verschijnsel.

Ze keken wat in het rond, bleven een tijdje staan en kort daarna vlogen de tureluurs en de grutto's weer weg.

Fig. 28 Tureluurs en grutto's

Fig. 29 Kleine plevier

maandag 3 mei

Kleine plevieren met hun opvallende gele oogrand kan je nu horen op ruige, kale plakken waar ze broeden (Zoetermeer 25 april). Ze maken een herrie voor tien als ze achter elkaar aanvliegen, waarbij hun lange vleugels in verhouding tot hun kleine lichaam opvallen.

woensdag 19 mei

Gisteren en vandaag door buurgemeente Zoetermeer gezworven: het "oude" Westerpark, het Noord-Aa plassengebied (Benthuizer Plas, Noordhovense Plas, de grote Zoetermeerse Plas en het aangrenzende kleine maar altijd boeiende Prielbos), de nieuwe wijk Oosterheem met nog braakliggende, vaak natte en dus voor de natuur prachtige stukken en het kroonjuweel van de Zoetermeerse natuur: het ruige Buytenpark.

Het Buytenpark is rijk aan trekvogels en broedvogels, er foerageren steenuilen, er broeden ransuilen, 's winters zit de roerdomp er en de blauwe kiekendief, nu is er één groot lied te horen van rietzangers, rietgorzen, kleine karekieten, kneuen, fitis, tjiftjaf, braamsluiper, grasmus, bosrietzanger, er zijn (roodborst)tapuiten enz.

Al eerder schreef ik over de onzalige plannen voor een giga-skibaan van Snowworld, die niet alleen een fors stuk van het gebied zal beslaan, maar door de hoogte en de schaduwwerking ook nog eens van invloed zal zijn op de rest van het park, en zelfs op de omgeving. Het aantal (broed)vogels zal drastisch verminderen, ook het aantal soorten zal afnemen. Hopelijk blijft [het verzet tegen Snowworld](#) voortduren in het belang van "mooi Zoetermeer".

Een greep uit de waarnemingen van twee dagen Zoetermeer: bosuilen, ransuilen, groenpootruiter, patrijzen, veel gele kwikstaarten waaronder een engelse kwikstaart, jonge kluten, temmincks strandloper, bonte strandlopers, zwarte roodstaart, wimperzwam, enz.

Fig. 30 Koekoek, erg actief omdat er een vrouw in de buurt was.

Fig. 31 Gewone wimperzwam

Fig. 32 Jonge bosuil houdt alles in de gaten wat er om hem heen gebeurt.

woensdag 23 juni

Hoe gek het ook klinkt: we waren met vakantie in een van de allermooiste Franse streken, maar ik heb nog nooit zo weinig (vogel)foto's kunnen maken als dit jaar. De enorme, steile rotsformaties leveren wel zeldzame soorten als gieren op, maar ik heb geen zomertortel gehoord, geen bijeneter, hop, europese kanarie enz. Dan moest je naar wat vlakke gebieden en daar zijn we nauwelijks geweest.

Uiteraard daarover helemaal niet getreurd, zeker niet nu ik terug ben in Nederland en de afgelopen drie dagen al veel meer vogels heb gezien dan de drie weken in Frankrijk. Wij wonen in een deltagebied en dat is aan de soorten en aantallen goed te merken.

Zelfs in het drukke gebied rond Zoetermeer, laten we er heel zuinig op zijn!

14 Van het weblog van Arno van Berge Henegouwen

dinsdag 27 april

Collegavogelaar Marcel Kardol meldde de eerste gierzwaluw van Zoetermeer op 23 april als volgt:

“Vanavond de eerste gierzwaluw boven het huis en na een paar cirkels vloog hij direct op het bekende nest onder de dakpannen. Welkom terug uit Afrika hebben we geroepen.”

Onder de daknok van ons huis zit al drie jaar een nestelend paartje, wat we merken aan gestommel en gepiep op zolder. Bij mij in de buurt, die uit de jaren zestig stamt, komen steeds meer gierzwaluwen tot broeden. Nog even en de schreeuwende gierzwaluwen zijn 's avonds niet meer van de lucht.

Fig. 33 Gierzwaluwnestingang onder de daknok

Fig. 34 In de volle zon zijn de bloemen volledig geopend.....

donderdag 27 mei

Van planten is bekend dat bij verandering van het licht de bladeren en/of de bloemen reageren. In deze tijd is dat goed te volgen. Op veel plaatsen in steden staan op dit moment papaverplanten met citroengele en soms oranje bloemen volop in bloei. De naam is schijnpapaver. Het is een nieuwkomer die in de laatste jaren haar verspreidingsgebied uit Frankrijk naar het noorden heeft uitgebreid. Doordat de temperatuur er hoger is, zie je ze vooral in de stad. Op het platteland kom je ze veel minder tegen.

maandag 31 mei 2010

Eerder schreef ik over de turkse tortelduiven bij mij in de straat. Ze nemen het niet nauw met de veiligheid van het nest en het kroost. Maar deze duiven maken het wel erg bont. Achter dit vlindertje bouwden zij hun nest. Geen plankje eronder als steun, niks. Tot mislukken gedoemd zou je zeggen. Tot nu toe niet, want achter de vlindervleugel gaat een jonkie schuil dat regelmatig duivenmelk krijgt van een van de ouders. En dat op zeven-hoog! Met veel dank aan Willemke Marinus die mij erop attendeerde.

Fig. 35 Een van de ouders op het nest achter de vlinder

Fig. 36 Icarusblauwtje op rolklaver

maandag 21 juni

Veel aardige natuur is tegenwoordig te vinden in wegbermen, mits ze nog niet gemaaid zijn. Ze zijn wat planten betreft interessant en je ziet er volop vlinders, sprinkhanen, hommels enz. Bij regen en zware bewolking zoals gisteren valt het wat tegen, maar tijdens een opklaring vlogen er icarusblauwtjes. Ik zag alleen mannetjes, die op rolklaver vlogen.

woensdag 23 juni

Eksters zijn alleseters. In de tijd dat de jongen bijna uitvliegen groeit hun behoefte aan dierlijk eiwit. Dan pakt de ekster gedurende twee weken ook jonge vogels van kleinere soorten dan zichzelf. Vooral merelnesten plunderen ze dan nog wel eens en mede daardoor staat de ekster bij de mens in een kwaad daglicht. Onverdiend, want uit onderzoek blijkt, dat ze hun jongen veel insecten voeren. Ongeveer 80% van de prooien zijn insecten die ze van de bodem oppikken. Onderzoek heeft laten zien, dat een goede eksterstand samen gaat met een goede zangvogelstand. Gaat het met een van beide minder, dan is er echt iets aan de hand.

Fig. 37 Uit nest gevallen of uit geplunderd nest ontsnapte jonge ekster. Kom je zo'n kleine ekster tegen dan is het 't beste de vogels te laten waar ze zijn. Meestal blijven de ouders hen voeren.

Fig. 38 Man en vrouw in tandem. Het vrouwtje is bezig een ei af te zetten in de stengel van een waterplant. Ze kan ongeveer 400 eieren leggen in haar leven.

donderdag 24 juni

Een kwartiertje plat op je buik langs een vijver levert deze taferelen op. Het is de tijd van de dansende juffers. Op sommige sloten wemelt het van de kleine blauwe en groene libellen. De soorten hebben allemaal hun eigen patroon. Bij deze soort, de variabele waterjuffer, varieert dit nogal.

Voor meer natuurinformatie, iedere werkdag een kijkje in de natuur op [WildeWijdeWereld](#) uitgebracht door het Museon ter gelegenheid van het *Internationaal Jaar van de Biodiversiteit 2010*.

15 Rugstreepad terug in Zoetermeer

Johan Vos

In de periode (2002-2004) nadat de Benthuiserplas voltooid was leefde daar en in de aangrenzende wijk Noordhove gedurende een aantal jaren een populatie rugstreepadden.

Garry Bakker

Fig. 39 Rugstreepad in Oosterheem

Zowel zicht- als geluidswaarnemingen (het karakteristieke zingen) zijn uit die periode bekend. Nadat het gebied zich verder ontwikkelde en steeds meer begroeid raakte ging het echter snel achteruit met deze uitgesproken pioniersoort.

Gezien haar streng beschermde status heeft de gemeente in 2008 onderzoek laten doen op alle voor deze soort aantrekkelijke plekken. Dit onderzoek leverde op dat er nergens op Zoetermeers grondgebied rugstreepadden waren aangetroffen. Al wel bekend was dat hemelsbreed op 600 meter afstand van de Zoetermeerse oostgrens, bij de buurgemeente wel rugstreepadden aanwezig waren.

De oversteek naar Oosterheem waar geschikte pionierbiotopen voor het opscheppen lijken te liggen liet echter lang op zich wachten. Blijkbaar was de HSL een te grote fysieke barrière voor de soort. De vraag was dus niet zozeer of maar meer wanneer de rugstreeppad de overstap naar Oosterheem zou wagen. Eind mei was het dan eindelijk zover. In de omgeving van de nieuwe stadsboerderij de Weidemolen werd de rugstreeppad gehoord en later ook gefotografeerd. Helaas is er in Zoetermeer, na het vertrek van Els Prins tegenwoordig niemand meer die de amfibieën bestudeert en waarnemingen structureel bij ons en RAVON meldt. Gezien het belang van deze soort voor het nationale en dus gemeentelijk natuurbeleid is dat een groot gemis.

De KNNV-afd. Zoetermeer doet hierbij dan ook een dringende oproep aan een in amfibieën geïnteresseerd lid van onze vereniging om deze streng beschermde soort te adopteren.

Reacties kunt u richten aan: zoetermeer@knnv.nl

16 Oeverzwaluwen nemen kunstwal in gebruik

Johan Vos

Nadat er vorig jaar in een van de oksels van de Verlengde Australiëweg, mede op advies van de vogelwerkgroep een kunstmatige oeverzwaluwwal was aangebracht was het afwachten geblazen. Vrijwel altijd duurt het enige jaren voordat de vogels zo'n nieuwe wal ontdekken. Toen de vogels dit jaar uit Afrika terugkwamen waren de verwachtingen dan ook niet heel hoog gespannen. De dieren doken al snel weer in allerlei "natuurlijke" grondhopen die vanwege de stagnerende bouw in Oosterheem nog altijd volop aanwezig zijn. Wel werden de oeverzwaluwen regelmatig bij de nieuwe wand gesignaleerd.

Reinier Gillissen

Fig. 40 Oeverzwaluwwal

En, ironischer kan het bijna niet, toen vrijwel de voltallige vogelwerkgroep in Bulgarije naar "rotskruipers, alpengierzwaluwen en roodpootvalken" stond te kijken, ontdekte de gemeentelijke beheerder van Oosterheem dat de eerste nesten in de kunstmatige wand werden uitgegraven. Inmiddels wordt het aantal nesten op minimaal 30 stuks geschat en zijn de eerste jongen uitgevlogen.

Hier past een felicitatie aan zowel de vogelwerkgroep als aan de medewerkers van het Ingenieursbureau van de gemeente die zich hard hebben gemaakt voor de realisatie van deze voorziening. We geloven dat er een goede eerste stap is gezet op weg naar het duurzaam behoud van deze pioniervogel voor Oosterheem. Niet voor niets (naar nu blijkt) heeft deze wijk in 2008 de stadsvogelprijs van Vogelbescherming Nederland gewonnen.

Zie verder het commentaar van de voorzitter van de VWZ in "De Praatpaal", nr. 2, blz. 5 van dit jaar.

Marja Kreike meldde op maandag 28 juni:

"Ze vliegen druk voor de wand en om je oren als je op een afstandje staat te genieten. In verscheidene gaten zie je al dan niet gestapelde koppies die zich koesteren in de zon of wachten op de volgende hap. Het kan ineens voorbij zijn. Ik heb 66 gebruikte gaten ingetekend. Drie keer gemonitoord, alleen of samen".

17 Bastaardsatijnvlinder in Zoetermeer

Johan Vos

In een tijd dat harige rupsen per definitie verdacht zijn, veroorzaakt een nieuwe vindplaats met harige rupsen direct voor de nodige opschudding. Dit keer waren het de rupsen van de bastaardsatijnvlinder die door de gemeentelijke beheerder van Rokkeveen op 4 mei jl. in de meidoornhaag langs het fietspad bij de Balijbrug waren aangetroffen.

De vraag was of deze harige rupsen, net als de eikenprocessierupsen voor gezondheidsproblemen zouden kunnen zorgen. Dat is maar in beperkte mate het geval. Weliswaar kunnen de haren van de rups irritaties veroorzaken, maar deze haren gaan niet zomaar zweven, zoals dat wel met de haren van de eikenprocessierups het geval kan zijn. Als je niet in zo'n nest gaat zitten peuren of rupsen over je handen

laat lopen zul je van deze soort geen last hebben luidde het commentaar van Kars Veling van de vlinderstichting. Als er al bestreden zou moeten worden dan zou dat wellicht heel gericht op bepaalde plekken (bij schoolpleinen bijvoorbeeld) kunnen gebeuren. Het wegnippen en vernietigen van nesten is in dat geval voldoende.

Een wellicht belangrijker vraag is of er aanwijzingen zijn dat deze soort, die vooral bekend is van de duinen zijn verspreidingsgebied in oostelijke richting aan het uitbreiden is. Helaas beschikken we niet over voldoende waarnemingen om deze hypothese te kunnen onderbouwen. Wel bekend is dat de bastaardsatijnvlinder al eerder in Zoetermeer is waargenomen (zie verspreidingskaart).

Fig. 41 Verspreiding bastaardsatijnvlinder in Nederland

Fig. 42 Rupsen bastaardsatijnvlinder

http://www.natuurkalender.nl/toepassingen/eikenprocessierups/achtergrond_eikenprocessierups.asp

BUITEN DE VERENIGING

18 Weer (en) vissterfte

Hendrik Baas

In de afgelopen winter zijn er in de wateren van verschillende parken van Zoetermeer veel vissen gestorven. In dit stuk zal ik ingaan op de oorzaken van deze vissterfte en de noodzaak om karpers in Rokkeveen te ruimen.

Vissen halen veelal zuurstof uit het water door de kieuwen. Bij het typisch luchthappen. Hierbij staan de kieuwen wijd open en happen de vissen letterlijk naar lucht. Bij de vissterfte deze winter waren in de parken (Fig. 43) om en nabij de wakken grote hoeveelheden luchthappende vissen te zien. De vissen zijn dan zeer kwetsbaar en blijven dan het liefst met hun lichaam onder het ijs. De wakken trekken grote hoeveelheid visetende vogels aan, die zich te goed willen (zie Fig. 44) doen aan de hapklare vissen.

Een veel gestelde vraag is hoe het komt dat de vissterfte door gebrek aan zuurstof deze winter zo groot is geweest? Deze vraag kent een zuurstofconsumerende en een zuurstofproducerende kant.

Fig. 43 Luchthappende brasem

Fig. 44 Volgegeten aalscholvers

Hendrik Baas. Beide foto's zijn gemaakt in het Westerpark op 13 januari 2010.

De zuurstofconsumptie

In de parken valt veel blad in het water waardoor zich veel organisch materiaal in de sliblaag ophoopt. Dit zorgt voor veel voedsel in het water. De Zoetermeerse wateren kennen dan ook een hoge visstand met veel brasem. De brasem op haar beurt wroeft in de bodem zodat het troebele en waterplantenarme watersysteem in stand blijft. 's Nachts is de zuurstofvraag groot omdat vooral de algen dan veel zuurstof gebruiken. Deze zuurstofvraag is temperatuur afhankelijk. In de winter zal er minder zuurstof worden verbruikt dan in de zomer. Vandaar dat je aan het einde van de nacht na een bewolkte zomerdag wel eens luchthappende vissen kunt aantreffen.

De zuurstof productie

De meeste zuurstof zal via de lucht en het bewegende water in het water worden opgelost. Daarnaast is vooral de zuurstofproductie door algen of waterplanten onder invloed van het licht van belang. Bij een zonnige dag wordt veel zuurstof geproduceerd en kan het water zelfs oververzadigd raken. De fotosynthese waar zuurstof (=O₂) als afvalproduct vrij komt werkt alleen als er licht is, maar is temperatuur onafhankelijk.

De weersituatie deze winter

De afgelopen winter was koud en ook heeft het veel gesneeuwd. De lage dichtheid aan algen laat bij zonlicht onder het (schone) ijs een geringe maar wel belangrijke zuurstofproductie zien. Het belang hiervan is extra groot als er ijs ligt, omdat dan de zuurstofuitwisseling met de lucht niet kan plaatsvinden en het zuurstofgehalte uitsluitend afhankelijk is van deze productie.

Fig. 45 De geruimde vissen

Door de lage temperaturen is de zuurstofconsumptie wel minder, maar ze blijft bestaan. Doordat er deze winter langdurig sneeuw op het ijs lag kon er geen licht meer in het water komen. Het gevolg laat zich raden, zuurstofproblemen! Luchthappende vissen onder de bruggen en massale vissterfte waren het gevolg.

Te nemen maatregelen

Dit alles heeft veel reacties van bezorgde Zoetermeeders opgeleverd. Gezien de situatie heeft de gemeente wakken gemaakt en water over het ijs laten lopen zodat de sneeuw verdween. Het zal veel vissen hebben geholpen te overleven. Desondanks is 2500 kg. aan vis geruimd. Het waren veelal karpers en brasem, maar ook (Amerikaanse) steuren.

Koi Herpes Virus

Deze winter heeft het visziektkundige laboratorium kunnen vaststellen dat de karpers in de Florapark de Koi Herpes Virus (KHV) onder de leden heeft. Dit was een primeur voor Zoetermeer. De eerste keer dat bij karpers in het buiten water in Nederland deze ziekte is geconstateerd. De afgelopen twee jaar was in de Florapark rond de herfst een grote karperssterfte te zien. Door het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard is samen met de gemeente Zoetermeer gezocht naar de oorzaken.

De grote hoeveelheid karpers in de wateren, de slechte voedselsituatie en het virus zijn waarschijnlijk de veroorzaker van de sterfte geweest. Het KHV wordt als zeer virulent beschouwd, zodat maatregelen nodig waren om de verspreiding zoveel mogelijk tegen te gaan. Overigens slaat de ziekte alleen toe bij karpers en niet bij andere vissoorten. Door na de vorstperiode een substantieel deel van de populatie weg te vangen en te ruimen hoopt de gemeente de overblijvende karpers aan te laten sterken, zodat er resistentie kan ontstaan. Het virus zelf kan dodelijk worden als de temperatuur van het water boven de 15-20 graden komt. Kortom deze zomer zal extra worden opgelet naar sterfte bij karpers in Rokkeveen. Komt u op een mooie zomerdag verzwakte of dode karpers tegen (met uitpuilende ogen) meldt dat dan bij de wijkpost.

19 Rondleiding door Ger Londo in de Londotuin

Annet de Jong

In de eerste "Natura" van dit jaar stond een artikel naar aanleiding van het nieuwe boek van Ger Londo "Naar meer natuur in tuin, park en landschap". In kwartaalbericht nr. 68, blz.30 besteedden we naar aanleiding van dit boek aandacht aan de historische relatie die Ger heeft met Zoetermeer. De lezersaanbieding om onder zijn leiding op zaterdag 29 juni "zijn" tuin in Leersum te bezoeken sprak mij erg aan. Ik heb de Natura meteen opzij gelegd en me opgegeven. Achteraf gezien was dat maar goed ook, want ik bleek niet de enige geïnteresseerde te zijn.

Fig. 46 Ger Londo in zijn tuin
Annet de Jong

Fig. 47 Grote keverorchis
Annet de Jong

Al sinds ik Johan Vos ken spreekt hij regelmatig over Ger Londo met zijn ideeën over natuurbeheer en -ontwikkeling. Zo kwam in de loop van de jaren beetje bij beetje het begrip natuurlijk groenbeheer bij mij tot leven. Van belang is dat je eerst het milieu geschikt moet maken voor een natuurlijke begroeiing. Dat betekent niet dat je niks moet doen en de boel maar de boel kan laten. De kans dat er dan iets "leuks" opkomt is erg klein, zeker hier in Zoetermeer met zijn voedselrijke kleibodem. Niet voor niets is de regel in Zoetermeer dat de wegbermen eerst van een laag zand worden voorzien. Dit "bezanden" maakt de bermen schraler en dus geschikter voor een bloemrijke vegetatie.

Daarna kwam het fenomeen natuurontwikkeling meer in beeld. Als je de juiste grondsoort aanbrengt en op de gewenste vegetatie behorend maaibeheer toepast, dan heb je de grootste kans om een interessante soortenrijke vegetatie te laten ontstaan. Want het klinkt tegenstrijdig, maar een ecologisch gegeven is: verschraling leidt tot soortenrijkdom.

De Londotuin bevindt zich in Leersum en werd in 1998 aangelegd op het landgoed Broekhuizen. Het landgoed is van intensieve bemesting vrij gebleven maar direct naast het landgoed wordt maïs verbouwd. Een groter contrast is er voor mij niet. Helaas is tegenwoordig de invloed van voedselverrijking door atmosferische depositie wel degelijk merkbaar in de tuin. Vrijwilligers halen daarom handmatig o.a. de houtige gewassen eruit.

De ingang is bosachtig, maar de rest van de tuin bestaat uit ontelbare verschillende soorten kleinschalige graslandgebiedjes. Er is één poel gegraven.

Uitgangspunt is: creëer zoveel mogelijk gradiënten. Varieer in: grondsoorten zand-klei-veen, kalkarm-kalkrijk en niveaoverschillen hoog-laag, nat-droog, noord-zuid.

En dan, veel geduld! De tijd geven, goed kijken, monitoren, bijhouden. Een handje helpen door maaisel neer te leggen uit graslandtypen die je wilt hebben, is geen probleem. Teveel heermoes? Dat was hier op dit plekje ook, maar in de loop van de 10 jaar is het al veel minder geworden.

De tuin bij Londo's eigen huis is al 40 jaar oud, de natuurontwikkeling gaat door, die staat niet stil.

De twee uur dat Ger met zijn tak wijzend aan het vertellen was, waren zo om. De 18 mensen waren er letterlijk sprakeloos van.

Ik kon het niet laten Ger Londo te vragen zijn nieuwe boek, dat ik net gekocht had, te signeren.

Veel plezier gewenst met het creëren van meer natuur! Ger Londo.

De AnnetWimtuin

In 2001 verhuisden we naar een nieuwbouwwoning in Noordhove. De achtertuin is 6 bij 13 meter en heeft een verval van 1,50 meter naar het afwateringskanaal. Naast allerlei eisen van het gezin, het waterschap, rekening houdend met eisen van de burens wat betreft tuinafscheidingen, heb ik de grond zoveel mogelijk laten versralen met zand. De tuinman die het aanlegde verklaarde me voor gek en probeerde me te overtuigen dat er in dit zand echt niks gaat groeien. Om het eerste jaar toch "wat groens" te hebben heb ik er op eigen intuïtie zoveel mogelijk gebiedseigen soorten in laten zetten en zaad van bloemrijk hooiland uitgestrooid. Tot op de dag van vandaag zorgt de tuin elk seizoen weer voor verrassingen, de grootste dit voorjaar waren: de grote keverorchis en de brede wespenorchis. De grote keverorchis is al jaren present en heeft de speciale interesse van mijn echtgenoot Wim. Al die jaren heeft hij de plek waar hij staat gekoesterd. Hij zag er jaarlijks op toe dat de plant voldoende ruimte heeft om op te komen en meestal verscheen er ook een bloemtros. Wat schetste echter onze verbazing toen wij laatst op vier verschillende plekken in de tuin in totaal vijf nieuwe exemplaren de grond uit zagen komen, inclusief bloemtrossen! Twee jaar geleden ontdekten we de brede wespenorchis. Op de plek waar we hem ontdekten komt nu geen orchis meer boven. Maar kijk eens aan! Op een heel ander plek in de tuin staan nu (denken we) 7 kiemplanten van de brede wespenorchis!

20 "Zoetermeer, een stad vol leven" symbolisch geschikt

Annet de Jong

Door de eeuwen heen hebben bloemen mensen aangesproken.

Ook in de geschiedenis van het christendom hebben bloemen, planten en bomen een functie gekregen in het geloof van mensen. Dat blijkt uit de namen die bepaalde planten kregen, zoals bijvoorbeeld het tiengeboden plantje, de christusdoorn en de kerstroos.

Symbolisch bloemschikken heeft een vlucht genomen in de Nederlandse kerken na de Floriade van 1992 in Zoetermeer. Toen heeft een groep mensen, afkomstig uit de Franciscaner beweging een stiltecentrum ingericht en hebben zij geëxposeerd met symbolische bloemschikkingen. Een jaar later zag ik een advertentie voor een cursus symbolisch bloemschikken in Zoetermeer. Ik ben er heengegaan en sindsdien heeft het mij niet meer losgelaten. Voor mij werkt het erg verhelderend als ik tijdens het schikken mijn gedachten creatief moet focussen op "de kern van de zaak".

Symbolisch bloemschikken is een bloemschikking maken aan de hand van een thema, daarbij gebruikmakend van de betekenis en beeldkracht van kleuren en bloemen. Het is bloemschikken, waarbij de "beeldkracht" centraal staat en niet de stijl van schikken.

Nog steeds komen we elk najaar en voorjaar drie avonden bij elkaar om onder leiding van een ervaren leidster symbolisch te schikken. Elke deelnemer aan de cursus heeft wel een link met een kerk, verzorgingstehuis of ziekenhuis waar de schikkingen in het kader van de adventsperiode en de 40-dagentijd neergezet worden ter bezinning.

Fig. 48 DVD symbolisch geschikt

Je bent nooit "uitgeleerd" en elke cursusavond zijn er weer verrassingen en leren en we veel van elkaar. Toen ik al schikkend aan het vertellen was over de DVD kwam de cursusleidster meteen met het voorstel om "Zoetermeer, een stad vol leven" te nemen als thema voor de volgende keer. Eén van de spreuken van de Franciscaner beweging is immers: Leven met eerbied voor het leven. De DVD bekijken was weer eens een andere manier van een inleiding krijgen.

In de regel is het zo dat de meeste cursisten bij het schikken bloemen gebruiken die gekocht zijn in bloemenwinkels. Er zijn er maar een paar, waaronder ik, die hoofdzakelijk schikken met bloemen en planten uit de natuur. Toch ging een ieder in op de uitdaging: Gebruik alleen materiaal wat je direct in je eigen woonomgeving beleeft/ervaart/verwondert.

Het resultaat mocht er zijn.

Hele wandeltochten hebben we gemaakt door straten en parken in Zoetermeer. Avonturen hebben we beleefd op zoek naar "bloemen" die je eerst moet leren ontdekken. Toen het "onkruid" eenmaal ontdekt en goed bekeken was, was iedereen verrast door de variatie en soortenrijkdom na de koude winter. Bovendien, mag je wel zomaar plukken? Hoe houd je de bloemen goed? De paardenbloem die zo mooi open was, gaf die avond een hele andere symboliek.

21 Dag van het Park, de kunst van het beleven

Annet de Jong

Vanwege het "Jaar van de Biodiversiteit" heeft de gemeente Zoetermeer aan De Dag van het Park in 2010 het thema "de kunst van het beleven" meegegeven. Om de biodiversiteit in het Westerpark "aan de man" te kunnen brengen was, in nauwe samenwerking met de drie Zoetermeerse natuurverenigingen een aantal ontdekkingstochten (safari's) georganiseerd.

De eerste op de avond van 29 mei, voorafgaande aan deze dag. Tijdens deze nachtsafari was er uiteraard veel aandacht voor vleermuizen.

Helaas waren de weergoden ons het hele weekend niet goedgezind. Vanaf het einde van de zaterdagmiddag stortte het van de regen. Tegen tien ging de regen over in miezer en de regenmeter in mijn tuin wees 12 mm aan.

Fig. 49 Nachtsafari

Annet de Jong

Fig. 50 KNNV-kraam met Fred, Ank en Annet

Aangekomen bij het Westpunt bleek dat we toch nog met z'n achten waren incl. vleermuizenexpert Garry Bakker. Gewapend met welliefst drie batdetectoren gingen we op pad. Meteen op het pleintje voor het

Westpunt was het raak: "een dwerg". Garry had een enorme zaklantaarnkannon bij zich en was zeer handig in het volgen van "de dwerg" zodat we de dwergvleermuis niet alleen hoorden ratelen op de detectoren, maar ook echt konden zien met onze eigen ogen. Onder het bladerdek van de bomen was het voor dit dier kennelijk toch de moeite waard om op jacht te gaan voor wat eten. Aantekeningen maken was praktisch onmogelijk in de miezerige regen en het pikkedonker. In het relatief grote Westerpark zijn geen lantaarnpalen en dat maakt het park ook interessant voor nachtdieren. Garry had een telefoon met toebehoren om naam en GPS-gegevens direct in te toetsen in de lichtgevende display. We zijn wat karakteristieke plekken langs gegaan. In het open veld, hoe we ook zochten met de zaklamp, geen nachtleven op een enkel konijn en een nachtvlinder (uiltje) na. Zelfs de uilen met hun jongen hielden letterlijk hun snavel. Boven het water hoorden we nog een ruige dwergvleermuis en een watervleermuis. Voor mij zijn de verschillende ritmes (nog) niet te onderscheiden. Al met al was het een leerzame avond en reuze interessant. Ongemerkt waren we anderhalf uur op pad.

Op zondag 30 mei, de Dag van het Park was ook de KNNV-afdeling met een kraam aanwezig. Joke, Anke, Marja, Fred Reeder ondersteund door Tilly hebben zich erg ingespannen om er iets bijzonders van te maken. Het resultaat was de moeite waard maar de belangstelling viel tegen, dit vooral omdat de regen die dag maar niet wilde stoppen. Uiteindelijk maakte een heuse onweersbui met flinke hagelstenen definitief een einde aan de dag. Gelukkig was het Westpunt ruim voor de helft ingericht als bioscoop. De KNNV-DVD: Zoetermeer, een stad vol leven heeft daar, mede door het weer vrijwel continue veel belangstelling getrokken.

Om positief te eindigen, het samenwerken met de zusterorganisaties en gemeente tijdens zo'n dag bevordert de kennisuitwisseling en staat garant voor een goede sfeer. Juist als het allemaal even niet mee zit blijkt iedereen elkaar te willen helpen. Ik dank jullie allemaal voor jullie inzet.

22 Gemeentelijk Veldgids beschermde en bedreigde flora en fauna

Johan Vos

Onlangs heeft minister Verburg de Gedragscode Flora- en faunawet van de gemeente Zoetermeer goedgekeurd. Dat betekent dat de minister instemt met de gedragsregels die de gemeente heeft opgesteld ten aanzien van zowel ruimtelijke ontwikkeling en inrichting als van bestendig beheer en onderhoud van de buitenruimte. De komende jaren zal deze gedragscode onderdeel worden van de randvoorwaarden waarbinnen alle ingehuurde bedrijven in Zoetermeer moeten werken. Het voordeel is dat bij het onderhoudswerk in de openbare ruimte, bij de aanwezigheid van beschermde soorten er niet iedere keer een ontheffing bij het ministerie van LNV aangevraagd hoeft te worden.

Om de mensen die buiten werken te ondersteunen heeft de gemeente het initiatief genomen om te gaan werken aan een veldgids met daarin alle 143 beschermde soorten die op Zoetermeers grondgebied voorkomen. Cruciaal is dat deze gids de meest actuele verspreidingsgegevens van deze soorten bevat. Naast de inbreng van een aantal min of meer vaste, door de gemeente ingehuurde onderzoekers heeft zij ook inbreng gevraagd van de drie lokaal actieve vrijwilligersorganisaties IVN, KNNV en VWZ. Uiteindelijk is ons gemeenschappelijk belang dat er een gids tot stand komt die alle aanwezige gebiedskennis bundelt en inzichtelijk maakt voor lekenbeheerders die werkzaam zijn in de ons omringende natuur. We hopen dat daarmee de soorten waar het echt om gaat beter beschermd worden en voor (locaal) uitsterven worden behoed.

Vertegenwoordigers van de drie verenigingen zijn inmiddels druk bezig met de eerste teksten op hun actualiteit te controleren. We zijn erg benieuwd naar het resultaat en houden u op de hoogte.

23 Biodiversiteitslezing Martin Melchers

15 april

Johan Vos

Martin Melchers is inmiddels redelijk "kind aan huis" in Zoetermeer. Al in 1999 had de KNNV-afdeling Zoetermeer hem gevraagd om zijn ervaringen met en in de Amsterdamse natuur met ons te delen (zie kwartaalbericht nr. 24, blz. 8/9). Maar ook de Vogelwerkgroep had hem al eerder uitgenodigd in Zoetermeer. Dit keer echter was Martin naar Zoetermeer gekomen op uitnodiging van de drie Zoetermeerse veldbiologische verenigingen (IVN, KNNV en VWZ) om het belang van de stad voor de biodiversiteit nog eens onder de aandacht te brengen. Dit uiteraard in het kader van "2010, het Jaar van de Biodiversiteit".

Collega Martin Melchers mag ik inmiddels bekend veronderstellen. Opgegroeid in Amsterdam met een grote belangstelling voor de natuur om hem heen, later van zijn hobby zijn beroep gemaakt, vaak in de publiciteit (geweest) en sinds eind vorig jaar officieel met pensioen. Ter gelegenheid daarvan heeft Martin in samenwerking met AT5 de film "Haring in het IJ" gemaakt die na de pauze werd vertoond. Niet toevallig was "Haring in het IJ" ook de titel van het eerste boek van zijn hand dat hij samen met Geert Timmermans in 1991 publiceerde.

Zijn verhaal was een aaneenschakeling van spannende natuurfeiten en vermakelijke anekdotes waarbij de ontmoetingen tussen stadsbewoners en natuur centraal stond. Interessant voor een jonge stad als Zoetermeer was de constatering dat alle stadsbomen samen uiteindelijk gaan zorgen voor een stedelijk bosmilieu dat door steeds meer bossoorten, waaronder de boomklever wordt ontdekt en benut. De stad met zijn dynamiek is ook bij uitstek het gebied waar voortdurend nieuwe soorten worden aangevoerd. Begraafplaatsen daarentegen zijn oases van rust en daardoor geschikte toevluchtsoorden voor rustzoekers. De aanwezigheid van zoet, brak en zout water met alle overgangen daartussen zorgt nog eens voor een explosie aan mogelijkheden voor onverwachte natuur(verschijnselen). Het hele betoog van Martin was dan ook een mooie illustratie van de wet van Baas Becking die luidt "alles is overal, maar het milieu selecteert". NB: Baas Becking was een belangrijke grondlegger van de ecologische theorievorming in Nederland die leefde van 1896 tot 1963.

Toch valt er ook veel winst te boeken door goed na te denken over nieuwe biotopen bij de aanleg van allerlei stedelijke voorzieningen, in feite het werkterrein van de stadsecoloog. Zonder in te gaan op alle wetenswaardigheden die deze avond de revue passeerden wil ik nog noemen: de Amerikaanse rivierkreeften (verschillende soorten) die door een aantal Amsterdamse wijken marcheren, de komst van de zwartbekgrondel, het gemeentelijk vossenbeleid, hazen met stedelijke aanpassingen (evolutie in een stroomversnelling), eenden die buiten de stad mensen mijden en in de stad uit je hand eten, haviken die de stille hoekjes van de stad bezetten, de recente vestiging van zwartkopmeeuwen, 3700 halsbandparkieten die de spechten blijkbaar niet in de weg zitten enz. Na de pauze bracht de film "Haring in het IJ" het een en ander op originele wijze nog eens extra onder de aandacht. Met name de nachtelijke zoektocht naar "zingende rugstreeppadden" was indrukwekkend.

Concluderend: de stad is een bolwerk van biodiversiteit op het locale/regionale schaalniveau. Waar leven meer soorten samen op een relatief klein oppervlak? Hoe je verder tegen de wereldwijde nivellering aankijkt laat ik dan nu maar even buiten beschouwing. Martin bedankt en blijf gewoon doen waar je goed in bent, het onder de aandacht brengen van de interactie van mensen en hun stedelijke natuur.

24 Boekbespreking Kruipende huisjes

Lodewijk van Duuren

Fig. 51 Omslag van het boek

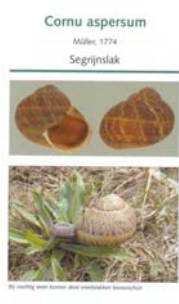

Fig. 52 Gedeelte van de soortpagina met naam en foto

E.A. (Bert) Jansen (2010) Kruipende huisjes. Verspreiding en bijzonderheden van in de Zuidelijke IJsselmeerpolders aangetroffen land- en zoetwatermollusken (slakken en mossels), met beschrijvingen van natuurterreinen. Tweede subtitel: Regionale verspreidingsatlas in het kader van het Atlasproject Nederlandse Mollusken; resultaten van de inventarisatie Flevoland (1996-2010). Uitgave Stichting ANEMOON, Bennebroek / Natura parva.

Prijs: € 23,50 voor leden KNNV-Zoetermeer
ISBN/EAN 978-90-815248-1-0
Harde kaft, full colour 21 x 21 cm.
Aantal pagina's 208.

Het boek begint met een aantal inleidende hoofdstukken over onder meer de kolonisatie door mollusken en het natuurbeheer en -beleid. De hoofdmoot wordt echter gevormd door twee grote hoofdstukken, één over de soorten en één over de natuurgebieden van Flevoland. Voor iedere soort is een pagina, waarbij het linkergedeelte de naam met een of meer foto's en een rechter gedeelte met de omschrijving bestaande uit de onderdelen vorm, grootte, kleur, habitat en N.B.) met er onder het verspreidingskaartje op km hok

niveau. Het gedeelte met de 52 bemonsterde natuurgebieden bevat per pagina een natuurgebied met een kaartje van het gebied, een gebiedsomschrijving en een lijst van waargenomen molluskensoorten. Het boek eindigt met een aantal tabellen, verklaring van termen, literatuur en een index.

Het vraagt nogal wat durf om over zo'n klein gebied over een impopulaire diergroep zo'n degelijk en mooi uitgevoerd boek uit te brengen. De publicatie is hopelijk een voorproefje van meer publicaties van het Atlasproject Nederlandse Mollusken.

Er zijn al diverse (papieren) publicaties bekend met verspreidingskaartjes van weekdieren, zowel landelijk als regionaal. Landelijk zijn er de KNNV uitgave over landslakken en de Nederlandse Fauna zoetwatermollusken. Regionale kaartjes bestaan van de mariene soorten van de Waddeneilanden en van de soorten in het boek over Amsterdamse weekdieren. Het bijzondere aan dit boek is dat het de verspreiding betreft over een korte periode (1996-2010) van een relatief nieuw gebied op km-hok niveau én per natuurgebied. Vooral de combinatie gebieden en km-hokken vraagt om een artikel met een nadere analyse. Welke km-hokken en welke gebieden lijken op elkaar qua soortensamenstelling van de mollusken? En welke conclusies kun je daar uit trekken?

Hoewel Flevoland vrij nieuw is, zijn toch al 77 soorten slakken en 23 soorten tweekleppigen in het boek terecht gekomen. De foto's bij de soortbeschrijvingen zijn van goede kwaliteit, hetgeen het boek alleen al uit dat oogpunt voor andere gebieden interessant maakt.

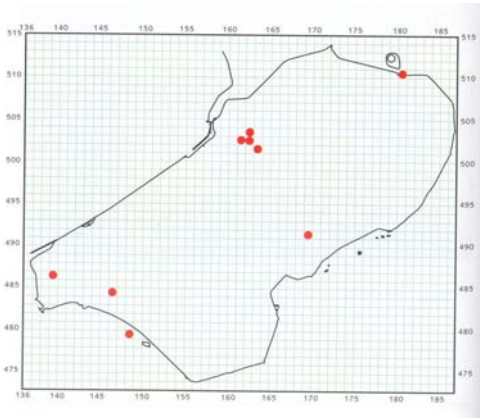

Fig. 53 Gedeelte van de soortpagina met verspreidingskaartje van de segrijnsslak

De landslakken van Nederland (Gittenberger, 1984)

Fig. 54 Verspreidingskaart van de gewone tuinslak (links) en de segrijnsslak (rechts)

Het boek is tegen de kostprijs van €23.50 bij mij te bestellen.

25 Egelweekend 2010 in derde weekend september

VZZ

Voor de tweede keer wordt in Nederland een nationaal Egelweekend gehouden, en wel op 18 en 19 september. Initiatiefnemer de Zoogdiervereniging roept iedereen op om wederom massaal waarnemingen van egels door te geven via het internet. Uit de onderzoekscampagne "Jaar van de Egel" van vorig jaar bleek dat het niet zo goed gaat met de egels in Nederland. Zie voor de Zoetermeerse gegevens kwartaalbericht nr. 67 en 68 blz. 22/23.

U kunt uw waarnemingen doorgeven via www.waarneming.nl of www.telmee.nl. Voor nadere informatie over het egelweekend kunt u kijken op: www.egelweekend.nl

26 Noordnatuurnieuws, zomer 2010

Marianne Ketting

In de zon aan de tuintafel probeer ik te schrijven, maar een kip probeert de letters op te eten. Vort kip, ga motten vangen! Kip doet haar best maar het kippendrafje is niet toereikend om heen en weer schietende nachtvlinders te verschalken. Overal dwarrelen ze, een vibrerende wolk grijsgrauwe spookjes. Ze waren beter te behappen toen het nog rupsen waren. De hele meimaand hingen de bomen ermee vol. Al het jonge eikenblad werd weggevreten en de appelbloesem ook. Het ritselde en rikketikte op de ondergroei, een regen van rupsenkeutels. De tuinpaadjes versperd door gordijnen van spinseldraad, aan elke draad een rij bungelende rupsen. De kippen stonden ernaar te springen alsof ze aan het koekhappen waren. Vogelouders propten snavels vol wriemelend groen in nestkastjes en overal snerpte en sjilpte het, vogelkindjes die om méér riepen. Eikenblad als basis van de voedselketen. Maar natuurlijk waren er ook vogels met stevigere trek. Die gingen elkaars nesten eens nader bekijken; de bonte specht stak zijn neus in ieder vogelkastje maar moest ook kraaien bij zijn eigen nest wegjagen. Ach, misschien kwamen ze gewoon bij elkaar op kraamvisite?

Na de grote schranspartij zijn er toch nog genoeg vlindertjes uitgekomen om massaal de tuin onveilig te maken. Onze hoop is nu gevestigd op de vliegenvangers. Alsjeblieft, eet motten!

Fig. 55 Mussenstraat

Fig. 56 Wijngaardslak

De ringmussen hebben sinds vorig jaar de beschikking over een mussenflat. Een mussenstraat eigenlijk, vijf woninkjes onder één dak. Peter maakte hem van een ouderwetse eikenhouten bloembak uit de kringloopwinkel. Pootjes eraf, schotjes erin, deksel erop. Aan elke zijkant een gat en drie aan de voorkant. Opgehangen onder de dakgoot, zodat alle mussen die niet meer terecht konden onder ons strak gerenoveerde dak, hier nu gezellig naast elkaar kunnen broeden. Want dat doen ze zo graag, vertellen de kenners. Nou, die van ons dus niet. Eén mussenpaar kraakte het hele blok en sleepte sprietjes en strootjes door alle voordeuren naar binnen. Zij namen dus wel erg veel hooi op hun vorkjes. Waren ze te hebberig of konden ze hun voordeurtjes niet uit elkaar houden? Ach, wij horen ook wel eens verhalen over mensen in nieuwbouwwijken die per abuis het foute huis binnenstappen. Maar het kwam goed. Toen er uiteindelijk gepiep van kleintjes uit een der appartementjes klonk, vergisten de ouders zich niet meer en vlogen ze doelgericht dat ene nestgat in. Andere mussen kwamen er niet bij; maar intussen groeide er wel onder hetzelfde dak in het hokje-op-de-hoek een gezin koolmezen op. Beide ouderparen kozen een andere aanvliegeroute, het kwam nooit tot botsingen. Maar volgend jaar zullen we de verschillende voordeurtjes maar van een merkteken voorzien.

In de middelste eik langs de oprit heeft een echtpaar bonte spechten domicilie gekozen. We hebben de kleintjes horen opgroeien, elke dag schreeuwden ze een beetje harder. Jonge spechten in hun nest snerpen onafgebroken. Ongetwijfeld is het verschijnsel vuvuzela hierop geïnspireerd. We kregen de jongen pas te zien toen ze hun holletje in de boom verlaten hadden. Zat er ineens zo'n kind met een rood petje in een heel andere boom te schreeuwen: hellup hellup! Zijn moeder vloog er, begrijpelijk, verzenuwd omheen. De volgende dag was het akelig stil in de tuin. Alle spechten weg? Vertrokken naar het grote bos? Of gepakt door rovers? Nee, gelukkig zag ik net nog zo'n streperig jonkie langskomen, onwennig vliegend, maar wel stil.

Hoe trots we ook waren op broedende spechten op eigen erf, een beetje angstig kijken we toch naar al die gaten in de eik naast ons huis. De boom lijkt wel geperforeerd. Zit zijn kruin er nog wel stevig op? Waait die er straks niet uit, have en goed plettend?

Wat mij doet denken aan een andere, gruwelijke, geschiedenis. Een paar jaar terug schonk de zachtmoedige eigenaar van een woeste tuin me twee wijngaardslakken. Ik zette ze neer onder de beukenhaag, met de opdracht heen te gaan (niet te ver) en te vermenigvuldigen. Ze verdwenen natuurlijk meteen in de wildernis. Heel zelden zag je er een door de tuin schuiven. Nooit meer dan een tegelijk. Zouden ze elkaar ooit terugvinden? Zou het nog wat worden met dat vermenigvuldigen? Ze overleefden de winters. Maar vorig najaar, toen ik (toch echt heel voorzichtig) een voet tussen de begroeiing zette teneinde oprukkende hopslierten uit te rukken, hoorde ik gekraak. En helaas, dat waren dus die twee wijngaardslakken die elkaar net in innige omstrengeling gevonden hadden...

27 Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Juli 2010					
Za 3 juli	20.30 - 22.00	Avondwandeling Buytenpark	Parkeerplaats SnowWorld		Vogelwerkgroep 3163631
Zo 4 juli	14.00 - 16.00	Zomerfeest; Boerengolf, popcorn bakken oud-hollandse spelletjes	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen 3434181
5 t/m 31 juli Zomer-vakantie	10.00 - 17.00	Kinderen kunnen helpen met dierver-zorging en/of een speurtocht doen	Stadsboerderij De Weidemolen	gratis	De Weidemolen 3434181
Ma, wo, vr 5 t/m 30 juli	10.30- 16.00	Dagje Stadsboerderij, (incl lunch en bezoek VTC) Aanmelden!	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 10 (€ 7,50 met Speelmeer-paspoort)	Het Buitenbeest 3520624
Di en Do 6 t/m 31 juli	10.00 - 12.30	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Ochtendprgr; verzorgen van dieren	Stadsboerderij De Balijhoeve	Speelmeer-paspoort € 4,50	De Balijhoeve 3620832
Di en Do 6 t/m 31 juli	13.30 - 16.00	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Middagprgr; verzorgen van pony's	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 5,50 Speelmeer-paspoort	De Balijhoeve 3620832
Wo 7, 14, 21 en 28 juli	14.00 - 16.30	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Middagprgr; verzorgen van dieren	Stadsboerderij De Weidemolen	€ 4,50 Speelmeer-paspoort	De Weidemolen 3434181
Wo 7 en 14 juli	10.00 - 12.00	Activiteit: Chips bakken	Wijktuin Zegwaartseweg	Speelmeer-paspoort gratis	NME 3469534
Wo 7 juli	13.30 - 15.00	Activiteit: surprisemiddag! Aanmelden!	Wijktuin Broekweg	Speelmeer-paspoort € 1,50	NME 3469534/3416039
Wo 7 juli	14.00 - 16.00	Kruidenworkshop en kruidenboter maken en broodjes bakken	Wijktuin Rokkeveen	Speelmeer-paspoort € 2,00	NME 3469534
Do 8 juli	20.30	Excursie gierzwaluwen	Stadsboerderij De Weidemolen		IVN 3423661
Vr 9 juli	22.30 - 24.00	Nacht van de nachtvlinder Bij 't Westpunt Westerpark	22.30 uur ingang W Turfberg/Berglaan	22.30	NME 3469662
Do 15 juli	18.00	Zomeravondtuinen	website Groei en Bloei		Gr en BI3411306

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Zo 18 juli	14.00	Excursie Geneeskrachtige kruiden	Westerpark 't Westpunt	Gratis	IVN 3423661
Wo 21 + 28 juli	10.00 - 12.00	Activiteit: Broodje bakken	Wijk tuin Zegwaartseweg	Speelmeer- paspoort gratis	NME 3469534
Za 24 juli	08.00	Fietstocht Klutenroute in en langs de Bali j	Stadsboerderij De Bali jhoeve		Vogelwerkgroep 3163631
Zo 25 juli	13.30 - 16.00	Open Dag Natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3310669 /3413473
Augustus 2010					
1 t/m 13 aug Zomer- vakantie	10.00 - 17.00	Kinderen kunnen helpen met dierver-zorging en/of een speurtocht doen	Stadsboerderij De Weidemolen	Gratis	De Weidemolen 3434181
Ma, wo, vr 1 t/m 13 aug	10.30 - 16.00	Dagje Stadsboerderij (incl lunch en bezoek VTC) Aanmelden!	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 10 (€ 7,50 met Speelmeer- paspoort	Het Buitenbeest 3520624
Di en Do 1 t/m 12 aug	10.00 - 12.30	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Ochtendprgr; verzorgen van dieren	Stadsboerderij De Bali jhoeve	€ 4 (€ 2,50 m Speelmeer- paspoort	De Bali jhoeve 3620832
Di en Do 1 t/m 12 aug	13.30 - 16.00	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Middagprgr; verzorgen van pony's	Stadsboerderij De Bali jhoeve	€ 6 (€ 4,00 m Speelmeer- paspoort	De Bali jhoeve 3620832
Wo 4 + 11 aug	10.00 - 12.00	Activiteit: bloemstukje maken	Wijk tuin Zegwaartseweg	Speelmeer- paspoort € 1,50	NME 3469534
Wo 4 + 11 aug	14.00 - 16.30	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden Ochtendprgr; verzorgen van dieren	Stadsboerderij De Weidemolen	€ 4,50 Speelmeer- paspoort	De Weidemolen 3434181
Wo 4 augustus	14.00-16.00	Volw en kinderen helpen in de wijk tuin een insectenhotel maken	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen 3434181
Za 7 augustus	10.00-11.30	Wandeling Kijken en luisteren naar vogels in de Bali j	Stadsboerderij De Bali jhoeve		Vogelwerkgroep 3163631
Wo 11 augustus	10.30	Voorweg broodjes bakken +kruidenboter	Wijk tuin Voorweg	€ 1,50 Speelmeer	NME 3469534
	14.00	Noordhove broodjes bakken + kruidenboter	Wijk tuin Noordhove	€ 1,50 Speelmeer	
Zo 15 augustus	13.30-16.00	Biodiversiteit, gezinsactiviteit met plantjes en beestjes in De Bali j	Stadsboerderij De Bali jhoeve		IVN 3423661
Zo 22 augustus	14.00 - 15.00	Rondleiding in de natuurtuin Thema: planten	't Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtingroep 3310669 /3413473
Ma 23 augustus	18.30-20.30	Open avond op de wijk tuin	Wijk tuin Noordhove		NME 3469534
Di 24 augustus	18.30 -	Open avond op de wijk tuin	Wijk tuin Broekweg		NME 3469534

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Za 28 augustus	00.00-24.00	1001 soortendag Diverse activiteiten	Stadscentrum		NME 3469662
Za 28 augustus	20.00	Nacht van de Vleermuizen Westerpark Lezing en excursies	Stadsboerderij Het Buitenbeest		NME 3469662
Za 28 augustus	20.00	Avondwandeling Putterroute	Snowworld		Vogelwerkgroep 3163631
September 2010					
Do 2 september	18.30-20.30	Open avond, opening inspiratietuinen , uitreiking prijs natuurvriendelijkste tuin	Wijktuin Rokkeveen		NME 3469534
Za 4 september	10.00-11.30	Wandeling Kijken naar vogels Bent-huizerplas en Noordhovensse Plas	Marotplan bij de brug		Vogelwerkgroep 3163631
Zo 5 september	14.00-16.00	Bloemenmiddag, bloemen plukken en ermee knutselen	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen 3434181
Zo 5 september	20.30	Vleermuizenexcursie Buytenpark	Infobord bij "de Kraal"		IVN 3423661
Wo 8 september	13.30	Op zoek naar waterkriebels	Stadsboerderij De Balijhoeve		Staatsbosbeheer S Poolman
Do 9 september	20.00	Vogels van Bulgarije	Stadsboerderij De Weidemolen		Vogelwerkgroep 3163631
Do 9 september	20.00 - 22.00	Lezing Kreeften en andere smakelijke exoten in Zoetermeer	Stadsboerderij Het Buitenbeest		NME 3469662
Zo 12 september	13.30-16.00	Biodiversiteit, gezinsactiviteit met plantjes en beestjes in Priellenbos	Restaurant Aa-zicht		IVN 3423661
12 t/m 22 sept Ma 13 sept do 16 sept vr 17 sept zat 18 sept zat 18 sept zond 19 sept zond 26 sept	14.00-	Europese mobiliteitsweek Op de fiets naar je werk Op voeten en fiets naar school Controle bandenspanning In formatiemarkt elektrisch rijden Open dag Verlengde Oosterheemlijn Activiteiten Milieudefensie Autoloosloop en Geuzenloop	Voorlopig programma Voor meer informatie zie krantenberichten		Afd ROM/Milieu 3468445 Fietserbond/Rover VMD 3210208
Zo 19 september	14.00	Stadsnatuur in het Dorp	't Oude Huis Dorpsstraat		IVN 3423661
Zo 26 september	12.00 - 16.00	Straatspeelfeest ikv autovrije zondag op de Voorweg ism VTC's	Voorweg tussen VTC en Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624
Zo 26 september	13.30 - 16.00	Open dag op de wijktuin (i.k.v. autovrije zondag)	Wijktuin Voorweg		NME 3469534
Zo 26 september	14.00 - 15.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3310669 /3413473
Zo 26 september	14.00 - 16.00	Oogstfeest, groenten oogsten en bereiden (aanmelden!)	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen 3434181

gemeente

Zoetermeer

Natuurlijk Zoetermeer
www.zoetermeer.nl/natuur&milieu

Coördinatie: team Natuur- en Milieueducatie Zoetermeer. Internet: www.zoetermeer.nl

Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het 1e kwartaal 2010 vóór 15 maart 2010 bij NME-team, telefoon 346 96 62 E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl ; nmezoetermeer@zoetermeer.nl

Webadressen

Bomen overleven
Gemeente Zoetermeer
Groei en Bloei
IVN
KNNV
Natuurtuin
Vogelwerkgroep

www.bomenoverleven.nl
www.zoetermeer.nl/natuur&milieu
www.zoetermeer.groei.nl
www.ivnzoetermeer.nl
www.knnv.nl/zoetermeer
natuurtuin.zoetermeer@xs4all.nl
<http://www.vwgzoetermeer.nl/>

28 Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Johan Vos (023-5280231)
johan@vosdenhartog.demon.nl
Taeke M. de Jong (079-3516599)
Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer
Email T.M.deJong@tudelft.nl

Inleverdatum decembern timer: voor 20 sep. 2010.
Handgeschreven tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Bestuur

Annet de Jong (voorzitter) 079-3422924
Tilly Kester (plv. voorzitter) 079-3412605
Lodewijk van Duuren (secretaris) 079-3214149
Hans Bieze (penningmeester) 079-3421351

Auteurs in 2010

Hendrik Baas	Marianne Ketting
Arno van Berge	Wim de liefde
Henegouwen	Henk Lubberding
Anke de Bruijn	Joop Mourik
Armand Doornweerd	Joke de Ridder
Lodewijk van Duuren	Fred Reeder
Adri de Groot	Anke Smits
Fred Janssen	Nel Sonneveld
Annet de Jong	Johan Vos
Sinie de Jonge	
Tilly Kester	

29 Ik wil ook lid worden

van de KNNV + afdeling Zoetermeer
O > als lid á € 32,50 per jaar
O > als huisgenootlid á € 27,50 per jaar
deze leden ontvangen dit blad, het landelijke KNNV-blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven en het recht op deelname aan KNNV-kampen

naam
.....

adres
.....

postcode
.....

telefoon
.....

Email
.....

handtekening
.....

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer, T.M.deJong@tudelft.nl of naar Johan Vos johan@vosdenhartog.demon.nl

30 Index

Vet betekent auteur
Cursief betekent afbeelding

<i>aalscholver</i>	23	eik	30	hoenderbeet.....	7
akkerdistel	8, 11, 12	eikenblad	30	hoge cyperzegge	11, 13
algen.....	23	eikenprocessierups.....	21	holwortel.....	9
<i>Anchusa arvensis</i>	15	ekster	20	hondsdrif.....	8
Atlasproject Nederlandse		engelse kwikstaart	18	hooibeestje.....	11
Mollusken.....	29	europese kanarie.....	18	hop	18
Australiëweg.....	21	<i>fitis</i>	17, 18	HSL-lijn	8
Baas, Hendrik	22	Flora- en faunawet,		icarusblauwtje	11, 19
Bakker, Garry	26	gedragscode Zoetermeer	27	ijle dravik	10, 13
<i>Balij</i>	16	Florapark	24	jacobskruiskruid	7, 11
Balijbrug	21	Floraplas	12, 13	Jansen(2010) Kruipe	
Balijhoeve.....	12	fluitenkruid	7, 10	huisjes(Bennebroek)Stichtin	
Balster, Wouter	12	Friese kust.....	9	g Anemoon	28
bastardsatijnvlinder	21, 22	Gedragscode Flora- en		Jansen, Bert.....	28
batdetector	26	faunawet Zoetermeer.....	27	Janssen, Fred	8
Becking, Baas, wet van.....	28	gele kwikstaart.....	18	Jong, Annet de ..	4, 5, 24, 25,
beekpunge	11	gele lis	7, 12	26	
Benthuizer Plas	17	gele morgenster.....	9	juffers	20
Benthuizerplas	20	gele waterkers	12	kamgras	13
bezanden	24	gestreepte witbol	10, 12	Kardol, Marcel.....	18
Bijdorplan	15	Geum rivale	14	karper	22, 23
bijeneter.....	18	gewone berenklaauw.....	12	Keerpunt	8
bijvoet.....	8, 12	gewone dotterbloem.....	7	Kemmeren, Paul	5
Biodiversiteit, Jaar van de..	26	gewone engelwortel.....	7	kerstroos	25
blauwe kiekendief.....	18	gewone rolklaver	11, 12	Kester, Tilly	6, 11
blauwe lis	12	gewone smeewortel	12	Ketting, Marianne	30
<i>Bonte (vogel)wikke</i>	15	<i>gewone tuinslak</i>	29	KHV	24
bonte specht.....	30	gewone vogelmelk.....	9	kiek.....	16
bonte strandloper	18	gewone waterbies.....	10	kievit.....	16
bonte wikke	14	gewone wimperzwam.....	18	kip.....	30
boomklever.....	28	gewoon barbarakruid.....	7	kleefkruid.....	8
bosrietzanger	16, 18	gewoon biggenkruid	11	klein hoefblad.....	6
bosuil	18	gewoon vogelmelk.....	12	klein kaasjeskruid.....	11
braamsluiper	16, 18	gier.....	18	kleine brandnetel.....	11
<i>brasem</i>	23	gierzwaluw.....	18	kleine karekiet	10, 18
brede stekelvaren.....	10	glanshaver	13	kleine lisdodde	9, 10
brede wespenorchis	13, 25	grasmus	16, 18	kleine ooievaarsbek	12
Broekhuizen	25	grauwe gans	10	<i>kleine plevier</i>	17
Broekwegkade	10	groene kikker	11	kleine veldkers	6
Bruijn, Anke de	12	groenpootruiter	18	<i>kleine watereppe</i>	10, 11
bruine kiekendief	16	groot heksenkruid	8	kluut.....	18
buizerd.....	16	groot hoefblad.....	6, 12	kneu	16, 17, 18
Buytenpark	16, 17	groot kaasjeskruid	12	knikkend nagelkruid	14
<i>Carex nigra</i>	13	Groot, Adri de	16	knikkend vogelmelk.....	12
<i>Carex paniculata</i>	13	grote ereprijs.....	8	KNNV afd. Regio Delft	5
<i>Carex pendula</i>	13	<i>grote keverorchis</i>	24, 25	KNNV-DVD	27
<i>Carex pseudocyperus</i>	13	grote klis	12	koekoek.....	16, 18
christusdoorn.....	25	grote lisdodde	9	koekruid	14, 15
daslook.....	13	grote ratelaar	11, 12, 13	koi herpes virus.....	24
<i>deens lepelblad</i>	9	grote valerian.....	13	konijn.....	27
<i>Descurainia sophia</i>	15	grote vossenstaart.....	10, 13	konikspaar.....	12
<i>Dianthus deltoides</i>	14	grutto.....	17	koolmees.....	30
draadereprijs	6, 8	haas	28	koolzaad.....	6, 8
duist.....	10	halsbandparkiet	28	kraai	16
duizendblad.....	12	hangende zegge	12, 13	Kreike, Marja	21
Duuren, Lodewijk van ..	5, 28	harige ratelaar	13	Krimpenerwaard.....	24
dwergvleermuis	27	havik	28	kromhals	11, 15
echte koekoeksbloem	10	heen.....	10, 12	Kromhals.....	15
ééndagsbloem.....	12	heggenrank.....	11	krulzuring	12
egel.....	29	herderstasje.....	6	landmollusken	28

landslakken	29	rietzwenkgras	10, 13	turkse tortelduif	19
Leersum	25	Rijnland.....	11	uil.....	27
Lentevreugd	11	ringelwikke	13	uiltje.....	27
lepelaar.....	11	ringmus	30	Vaccaria hispanica.....	14
Liefde, Wim de	5	rivierkreeften.....	28	valse voszegge	11
liesgras.....	7	robertskruid.....	7	variabele waterjuffer.....	20
liggende klaver	11	rode waterereprijs.....	11	veldlathyrus	13
lleine watereppe	10	roerdomp	18	veldzuring.....	12
Londo, Ger	24	Rokkeveen.....	13, 24	Veling, Kars.....	22
Londotuin	25	<i>rolklaver</i>	19	Verlengde Australiëweg.....	21
Lubberding, Henk.....	4, 5	rood zwenkgras	10	vingerhelmbloem.....	8, 9
Luyten, Sheila	6	roodborsttapuit.....	18	vissterfte.....	22
maarts viooltje	7	rugstreeppad	20, 28	vliegenvangers.....	30
mannetjesvaren.....	10, 13	ruige dwergvleermuis	27	voorjaarshelmbloem.....	8
Marinus, Willemke.....	19	ruw vergeet-mij-nietje	11	Voorweg.....	7
Meerpolder	10	schapenzuring	11	Voorwegwetering	7
Meerzicht-oost.....	6	scherpe boterbloem.....	8	vos.....	28
meidoorn	10, 11	scherpe zegge	9	Vos, Johan ..	6, 13, 20, 21, 27
Melchers, Martin.....	27	Schieland	24	vroegeling	7
moerasandoorn	10	schijnaardbei	8, 13	VWZ	21
moeraszegge	9	schijnpapaver	19	VZZ	29
mollusken	28	schotse hooglander	12	Wassenaar	11
mossels	28	<i>segrijnsslak</i>	29	watermunt	7, 11, 12
Museon.....	20	sierlijke ijzervaren	13	watervleermuis.....	27
Noord AA.....	10	sint jansvlinder.....	11	Weidemolen	21
Noord-Aa.....	17	slakken	28	Westerpark.....	14, 17
Noordhove.....	14, 25	slanke waterkers.....	11	Westpunt.....	26, 27
Noordhovense Plas.....	17	sleedoorn	11	Wieringen.....	9
oeverzegge	11	smalle wikke	13	<i>wijngaardslak</i>	30, 31
oeverzwaluw	21	smeerwortel.....	10	wilde reseda.....	14
oeverzwaluwwal	21	Smit, Jan.....	14	<i>Wilde reseda</i>	14
Oosterheem	14, 17, 21	Snowworld	18	wimperzwam	18
Oostweg	9	sofiekruid	11, 15	witte dovenetel	6
paardenbloem	26	specht	28	witte winterpostelein.....	6, 11
paarse dovenetel.....	7, 8	speerdistel	12	wolfspoot	12
papaver	19	spotvogel	16	zachte dravik.....	10
patrijs.....	18	stadsbomen	28	zachte ooievaarsbek.....	12
pinksterbloem	7, 10	steenanjer	14	zandraket	7
pitrus.....	11	steenuil	18	zandzegge	11
pluimzegge	12, 13	stekelvaren	13	Zegwaardseweg.....	7
Prielenbos	13, 17	steur.....	23	zilver schoon	7, 13
Prins, Els.....	21	stinkende gouwe.....	7	Zoeterhage.....	7
puntkroos	10	stinzenplant	9	Zoetermeer, een stad vol	
raapzaad	6, 8	symbolisch bloemschikken .	25	leven.....	27
ransuil.....	18	tapuit.....	18	Zoetermeerse Meerpolder .	17
RAVON.....	21	temmincks strandloper	18	Zoetermeerse plas.....	10, 13
rechte rolklaver.....	12	tengere rus	12	Zoetermeerse Plas.....	17
Reeder, Fred	7	tiengeboden plantje	25	zoetwatermollusken	28
reigersbek	11	tijmereprijs	8	zomertortel	18
Reseda lutea	14	Timmermans, Geert.....	28	zwartbekgrondel.....	28
Ridder, Joke de	10	tjiftjaf	18	zwarte roodstaart	18
ridderzuring	12	Tuijllsportpark, van	13	zwarte zegge.....	9, 13
rietgors	18	tuinsalie	12	<i>zwartkop</i>	16
rietorchis.....	11, 12, 13	tureluur	17	zwartkopmeeuw	28
rietzanger	18	<i>tureluurs</i>	17		